

Sosiaali- ja terveysviesti on Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton äänenkannattaja, joka nostaa monipuolisesti asioita keskusteluun. Lehteen lähetettävästä aineistosta tulee sopia toimituksen kanssa.

Ilmestyy kuusi kertaa vuonna 2005.

Päätoimittaja
Riitta Särkelä

Toimitus ja taitto
Johanna Koskinen,
puh. (09) 7747 2244

Tilaukset ja osoitteenmuutokset
Diana Timonen,
puh. (09) 774 721,
myös www.stkl.fi,
sähköposti
diana.timonen@stkl.fi

Kannen suunnittelu ja piirroskuvat Timo Ahava

Tilauhintana 25 €/kesto,
33 €/määräaikainen

Toimituksen osoite
Kotkankatu 9,
00510 Helsinki,
faksi (09) 738 123

Painopaikka
Suomen Graafiset
palvelut, Kuopio

Painos 5500 kpl
ISSN 1238-1438

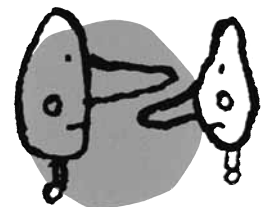
Ilmoitusmyynti
Julkaisu Bookers
Sanna Laaksonen,
puh. (09) 773 821 tai
sotevi@bookers.fi

Seuraava lehti ilmestyy 13.4.,
aineistot 11.3. mennessä.

Lehden numero on omistettu kunnalliselle luottamustoiminnalle. Kunnallista sosiaalipolitiikkaa, sosiaali- ja terveysalan tilaa ja tulevaisuutta käsittelevistä kirjoituksista eväitä nelivuotiskaudelle!

Kuntien alue- ja paikallistason merkitys korostuu EU:n päätöksenteossa, Anneli Jäätteenmäki toteaa. Lue lisää sivulta 9.

Sosiaali- ja terveysturvan päivien ohjelma keskiaukeamaliitteenä! Arvona hyvinvointi - kenen vastuu, päivillä kysytään.

- 3 Pääkirjoitus
Riitta Särkelä
- 4 Mantrojen sijaan tietoa ja näkemystä
Jorma Niemelä
- 7 Luottamustoiminta on kunnallisen sosiaalipolitiikan sydän
Elli Aaltonen
- 9 EU:n merkitys kasvaa myös kuntien sosiaali- ja terveydenhuollossa
Anneli Jäätteenmäki
- 10 Luottamushenkilöllä silmät ja korvat avoinna
- 11 Kilpailuttaminen muuttaa poliitikkojen työtä
- 12 Pitkäjänteiset valinnat ja niiden tekemisen vaikeus
Riitta Särkelä ja Juha A. Pantzar
- 14 Kansalaiskyselytieto on sovellettavissa käytännön työhön
Aki Siltaniemi
- 15 Pitkäaikaistyöttömyyteen puututaan liian myöhään
- 16 Maaseutusosiaalityössä korostuu paikallistuntemuksen merkitys
Anne Astikainen
- 18 Maaseudun tukihenkilöverkko toimii keskinäisen tuen voimalla
- 20 Ajankohtaisia julkaisuja sosiaali- ja terveysalalta
- 24 *ICSW:n ikkunasta:* Lokaalista globaaliin ja päinvastoin
Leif Rönnberg

Vuoden vaihteessa olemme tulleet kouriintuntuvasti tietoisiksi ihmisen pienuudesta. Aasian luonnonkatastrofi pysäytti meidät kaikki ja osoitti kertaheitolla, että elämme yhteisessä maailmassa. Häätä, tuskaa ja ahdistusta ovat koskettaneet meitä jokaista jollakin tavalla. Se on saanut myös liikkeelle halun auttaa ja tehdä konkreettisia tekoja. Välittäminen on tullut näkyväksi, kuten myös se, mikä voima välittämisessä on. Yhteisöllisyyden on sanottu olevan hukassa, mutta nämä tapahtumat viestivät muusta. Hyvä niin. Toivottavasti tämä kokemus jättää pysyvän jälkensä suomalaisiin ja ihmisiin muissakin maissa myös siinä mielessä, että toisista välittämisen ja yhteisvastuun eetos tulevat jäädäkseen. Se on tulevaisuuden vahva voima.

Luonnonkatastrofi osoitti myös sen, että suomalainen yhteiskunta toimii monessa mielessä hyvin. Sosiaali- ja terveyspalvelut virittyivät ottamaan vastaan apua tarvitsevat uhrin ja heidän omaistensa tuen tarpeet. Eri tahojen yhteistyötä on rakennettu vuosien ajan. Tässä tilanteessa näyttäytyi hienosti se, mitä saadaan aikaan, kun julkisen sektorin toimijat, kansalaisjärjestöt, yritykset ja tavalliset ihmiset yhdistävät voimansa. Yhteinen tavoite – häädässä olevien auttaminen – poisti toimijoiden rajoitukset ja keskinäisen kilpailun sekä omien reviirien vartioinnin.

Tästä olisi paljon opittavaa myös yleisemmin, kun haetaan selviytymiskeinoja tulevaisuuden haasteisiin. Mikä on se yhteinen visio ja tavoite, joka voi sosiaali- ja terveydenhuollon ja laajemminkin hyvinvoinnin kentällä yhdistää yhteiskunnan eri toimijoiden voimavarat? Miten se voidaan tehdä tavalla, että jokaisella Suomessa asuvalla olisi kokemus omasta tarpeellisuudestaan ja hyödyllisyydestä omana itsenään? Miten rakentaa tulevaisuutta siten, että jokaisella on mahdollisuus elää säällistä elämää sekä ottaa vastuuta itsestään ja muista voimiensa ja mahdollisuuksiensa mukaan?

Uudet luottamuselimet aloittivat vuoden alussa työnsä kunnissa. Paljon uusia ihmisiä on tullut mukaan päätöksentekoon ja osallistumaan. Sosiaali- ja terveysviesti kutsuu – myös uudistuneella ulkoasullaan – kaikki luottamushenkilöt lukemaan lehteä, jonka nyt käsissäsi oleva numero on omistettu ennen kaikkea luottamushenkilöille. Toivomme, että se tarjoaa tietoa ja nostaa esiin kysymyksiä avuksi luottamustehtävän hahmottamisessa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton puolesta toivotan kaikille luottamushenkilöille menestystä haasteellisessa tehtävässä ja toivotan tervetulleeksi yhteistyöhön kanssamme!

Tämän vuoden aikana Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto valmistautuu yhdessä jäsenyhteisöjensä kanssa liittokokoukseen vuonna 2006. Uuden strategian valmistelu on käynnistynyt. Toivomme kaikilta jäsenyhteisöiltämme aktiivista osallistumista sen valmisteluun. Siten voimme arvioida tulevia kehityssuuntia, hahmottaa toiminnan painopisteitä ja voimavarojen suuntaamista mahdollisimman hyvin ihmisten näkökulmasta. Eri tahojen välisen vuoropuhelun rakentaminen on ollut keskusliiton eräs kantava toimintaperiaate. Hyvän mahdollisuuden vuoropuhelulle tarjoavat Valtakunnalliset sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämispäivät huhtikuussa. Tänä vuonna on jälleen myös Sosiaali- ja terveysturvan päivien aika. Tervetuloa päiville elokuussa Jyväskylään kuuntelemaan ja keskustelemaan teemasta "Arvona hyvinvointi – kenen vastuu?"

Yhteistyön ja välittämisen vuotta!

Riitta Särkelä
Riitta Särkelä, toiminnanjohtaja
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Kuva: Toni Koskimaa, MiToRo

Mantrojen sijaan tietoa ja näkemystä

Oletko kuullut viime aikoina jonkun seuraavista väitteistä?

- Suomalainen sosiaali- ja terveydenhuolto on kallista ja tehotonta.
- Meillä ei ole varaa ylläpitää näin laajaa hyvinvointivaltiota tulevaisuudessa.
- Tehokkuuden puute ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon ongelmat ratkaistaan vapauttamalla kilpailu, lisäämällä yksityisrittäjäyttä sekä tuomalla vapaan markkinatalouden periaatteet palvelutuotantoon.

Hyvä, että julkisessa keskustelussa on kiinnostuttu sosiaali- ja terveydenhuollosta. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että ”markkinoiden kieli” hegemonisoi omat terminsä sosiaali- ja terveydenhuollon, sen ongelmien sekä ratkaisujen määrittelyssä. Julkisessa ja poliittisessa keskustelussa asiat yksinkertaistetaan teeseiksi, joihin median kuluttaja ja äänestäjä voivat helposti ottaa kantaa.

Jos ongelman ytimeksi julkisessa kes-

kustelussa määritellään julkisen sektorin tehottomuus ja ratkaisuksi yksityistäminen, ei siinä paljon auta käsien levittely asioiden monimutkaisuuden ja vaikeuden edessä. Sosiaali- ja terveydenhuollon päättäjien, asiantuntijoiden ja toimijoiden on itse nähtävä ja määritettävä ongelmat sekä kerrottava kantansa. Sitä ennen heidän on kyettävä sekä hahmottamaan mahdollisuudet että tekemään selkeitä ratkaisuja.

Viime aikoina keskustelua ovat erityisesti virittäneet hallituksen globalisatoraportti eli ylijohtaja **Anne Brunilan** johdolla julkaistu Osaava, avautuva ja uudistuva Suomi sekä Elinkeinoelämän valtuuskunnan Evan julkaisema, **Tapani Ruokasen** toimittama Tiekartta tulevaisuuteen. Vaikka raportit eivät sinänsä ihan yksiniittisiä olekaan, on niiden jäljiltä kuultu ja luettu perin yksinkertaistavia kannanottoja. Ekonomistista sosiaali- ja terveydenhuolto saattaa tietenkään näyttää kovin tehottomalta. Samalla logiikalla kuin mitä tavaratuotanto ja muut markkinat yhteiskunnassa toimivat voidaan kuitenkin ratkaista vain osa sosiaali- ja terveydenhuollon ongelmista.

Röntgenkuva nykytilasta

Kuinka sitten on sosiaali- ja terveydenhuollon asioiden laita? Onko toiminta niin tehotonta kuin on annettu ymmärtää?

Tutkimusten mukaan terveydenhuoltomme on kokonaisuutena teknisesti tehokasta, tuottavaa ja taloudellista. **Juha Teperi** toteaa, että terveydenhuollon voimavarat suhteutettuna bruttokansantuotteeseen olivat vuonna 2002 runsaat seitsemän prosenttia eli huomattavasti vähemmän kuin vastaavissa vauriissa länsimaissa. Tuoreimmassa viidentoista vanhan EU-maan vertailututkimuksessa suomalaiset olivat kaikkein tyytyväisimpiä terveydenhuoltoonsa.

Keskeisimmäksi ongelmaksi Teperin mukaan Suomessa nousevat poikkeuksellisen suuret terveyserot, jotka määntyvät sosiaalisen aseman mukaan. Koulutuksella, elämäntavoilla ja monilla muilla taustatekijöillä on merkitystä terveydelle, mutta suomalainen terveydenhuoltojärjestelmä – erityisesti yksityislääkärijärjestelmän ja työterveyshuollon kautta – suosii rikkaita tai hyvätuloisia. Lisäksi järjestelmästä löytyy paljon

- Suomalaiset koululaiset ovat sijoittuneet hyvin kansainvälisissä vertailuissa. Koulutusjärjestelmämme perusta on monin tavoin kunnossa, mutta myös koulupudokkaita ja varhaisen syrjäytymisen ongelmia löytyy, Niemelä muistuttaa.

epätarkoituksenmukaisia ja tehottomia toimintoja.

Kiinnostavaa on myös se, että sosiaalihuollossa yleiskuva on jokseenkin samankaltainen. Suomen sosiaalimenot ovat hieman alle EU:n keskitason, tuloerot ovat kansainvälisissä vertailuissa pienet ja köyhyys vähäistä. Hyvinvointijärjestelmämme on siis kohtuullisen tehokas.

Lähikuvassa paljastuu se, että meidän köyhämme ovat muiden Pohjoismaiden ja Manner-Euroopan maiden köyhiä köyhempiä: suomalaisen yhteiskunnan todellisia kipupisteitä ovat muun muassa pitkäaikaistyöttömien ja köyhien lapsiperheiden määrä ja asema.

Siilipuolustuksella torjuntavoitto?

Markkinoiden logiikka pureutuu sosiaali- ja terveydenhuoltoomme kuitenkin viimeistään siinä vaiheessa, jos Eurooppa ei yhdentymisestäään huolimatta pärjää globaalissa kilpailussa. Järjestelmiemme taloudellista kestävyyttä ei Suomesakaan voi pitää itsestäänselvytenä; valtakunnassa ei kaikki ole hyvin eikä siilipuolustus riitä. Ellei hyvinvointijärjestelmäämme aidosti ja kestävästi perustella sekä inhimillisillä että taloudellisen kilpailukyvn argumenteilla, sen rahoitus pohjaa aletaan murentaa kansainvälisen verokilpailun nimissä.

Ulkoisten paineiden lisäksi tulee kaksi sisäistä, erityisen suurta haastetta: väestön ikääntyminen ja työttömyys. Erityisesti uhkana ovat sakeneva pitkäaikaistyöttömyys ja köyhyys. Näihin kietoutuu myös eriarvoistuva alueellinen kehitys sekä koko valtakunnassa että osin kuntien sisällä ja hoivasuhde muuttuu vaikeaksi etenkin muuttotappioalueilla.

Ulkoiset ja sisäiset haasteet on otettava todesta. Järjestelmämme on käytävä läpi tiheällä kammalla: onko niissä tyhjäkäyntiä, päällekkäisyyksiä, ristiriitaisuuksia tai peräti sisäänrakennettuja kustannusten nousuautomaatteja. Entä kohtaavatko ne ihmisten ongelmat ajanmukaisella tavalla? Esimerkiksi byrokraattinen palvelutuotantomalli ei välttämättä sovi sellaisten sosiaalisten ongelmien ratkaisuun, joissa ihmiset on kohdattava elinpiirissään ja yhteisöisensä.

Järkyttävä – vaikkakin alan toimijoille perin tuttu ja arkipäiväinen – esimerkki järjestelmiemme ongelmista on kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön johtaja

Heikki Hiilamon jouluaaton Helsingin Sanomissa esille ottama epäkohta tulonsiirtojärjestelmissämme. Kun vähäinenkin työtulo leikkaa työttömän tukia, se saattaa sekoittaa perheen talouden pitkäksi aikaa. Näin järjestelmä työllistää viranomaisia eri luukuilla, ja työtön itse taatusti lopulta masentuu, lakkaa yrittämästä ja tekemästä työtä.

Mantroja viljellään

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja sen ongelmien yksinkertaistaminen saattaa tässä tilanteessa johtaa täsmälleen eiaiotuihin lopputuloksiin. Jos esimerkiksi kuntien sosiaalipalvelujärjestelmä on tuomittu tehottomaksi ja ratkaisua haetaan kilpailuttamisesta, vaikutus kohdistuu usein palveluketjun loppupäähän: asiakkaaseen ja hänen tarvitsemaansa palveluun. Henkilökunnalla on yleisistova työehtosopimus, palveluilla yleiset laatustandardit - ja kun hintaan vielä lisätään palvelujen arvonlisävero, säästöt ovat korkeintaan marginaalisia.

Mutta uskalletaanko tämän kilpailutusinon mantran yli tarkastella koko järjestelmää, sen tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta? Muistetaanko

Merkittävä osa sosiaalipalveluista on yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta. Niiden kesto ei voi ennustaa ja ne ovat vain osittain tuotetettavissa.

sosiaalipalveluissa se, että vaikka montaa osaa niistä voidaan tarkastella tavaratuotannon logiikalla, paljon on myös sellaista toimintaa, jossa asiakas ei ole kuluttaja vaan osallistuja ja tekijä? Merkittävä osa sosiaalipalveluista on kahden ihmisen tai laajemman ryhmän yhteistoiminnallisia ja vuorovaikutuksellisia prosesseja, joiden kesto ei voi ennustaa ja joiden muoto on vain osittain tuotetettavissa.

Tämä ei siis merkitse sitä, etteikö sosiaali- ja terveydenhuollon joillain alueilla voisi ja suorastaan tulisi edistää yritysmuotoista palvelutoimintaa. Mutta jos selkeä kehittämissisio sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaisuudesta puuttuu,

pelkkä kilpailutus on herkästi paluuta eläitehoidon eli huutolaisten aikaan. Pahimmillaan kilpailutus voisi esimerkiksi lastensuojelussa tarkoittaa, että jo valmiiksi juurettomuudesta kärsivät lapset revitään joka kolmas tai neljäs vuosi uuteen hoitoyhteisöön ja ihmissuhteisiin, ”yrittäjyyden edistämiseksi”.

Toinen mantraratkaisu on löydetty kansalaisyhteiskunnasta: siirretään vastuu sille! On totta, että meidän on kehitettävä lähimmäisvastuuta, kansalaisosallistumista ja järjestötoimintaa. Järjestöt tekevät merkittävää työtä osallistamalla ja tarjoamalla mahdollisuuksia yhteistoimintaan. Ne toimivat erilaisten väestöryhmien aseman parantamiseksi, kehittävät sosiaali- ja terveyspalveluita sekä vähentävät sosiaali- ja terveysmenoja jo olemassaolollaan, sosiaalisten verkostojen tarjoajina ja sosiaalisen pääoman lisääjinä.

Mutta järjestöt muodostavat yhdesäkin korkeintaan mosaiikin, joka ei voi korvata hyvinvointivaltion kattavaa ja peittävää freskoa. Hyvinvointivaltio, valtio ja kunnat, tarvitsee ehdottomasti rinnalleen vireän kansalaisyhteiskunnan, mutta tälle ei voi siirtää koordinaatio- ja järjestämistä vastuuta hyvinvointijärjestelmän kokonaisuudesta.

Muitakin mantroja on, esimerkiksi seudullinen palvelutuotanto. Niin hyvä ja välttämätön kuin se hyvin toteutettuna onkin, siitä voi ilman selkeää johtajuutta ja laajaa yhteistyöhalua paisua kupla, jossa kukaan ei rahoita mitään eikä kukaan vastaa mistään. Sosiaali- ja terveyspalveluja on kehitetty myös kuntayhtymissä sekä erilaisissa seudullisissa ja maakunnallisissa kokonaisuudessa. Tässä on tehty sekä välttämättömiä että myös turhia liikkeitä. Järjestelmästä on tullut sekava ja osin epätarkoituksenmukainen. Vaikka verkostoituminen ja yhteistyö ovat jatkossa entistä tärkeämpiä, samalla on huolehdittava, että kokonaisuudesta tulee selkeä ja hallittava.

Kehittämishankkeilla kuntoon?

Järjestelmien toimivuuden parantamiseksi ja epäkohtien korjaamiseksi on viime vuosina käynnistetty kaksi laajaa kansallista hanketta, joiden toteutusta sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa. Sosiaalialan kehittämishankkeen tavoitteena on turvata palveluiden saatavuus, uudistaa palvelurakenteita ja toimintoja, turvata henkilöstön osaaminen ja riittävyys,

tuottaa sosiaalipalvelut tehokkaasti ja vahvistaa sosiaalipalveluiden rahoitusta. Kansallisen terveyshankkeen keskeisimmät kehittämisalueet ovat terveyden edistämisessä ja ehkäisevässä työssä, hoitoon pääsyn turvaamisessa, henkilöstön riittävyyden ja osaamisen parantamisessa, terveydenhuollon toimintojen ja rakenteiden uudistamisessa sekä terveydenhuollon rahoituksen vahvistamisessa. Tavoitteena on, että jokainen saa tarvitsemansa terveydenhoidon asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Hoitoon pääsyn ja palveluaikojen lakisäateinen määrittäminen pakottavat tehostamaan järjestelmiä ja käytänteitä entisestään.

Kehittämiseen on saatu valtiovallan lisäpanostusta ja hankkeet ovatkin juuri oikeansuuntaisia toimenpiteitä. Viimekätinen vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä on silti kunnilla ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilla. Kunnat eivät kuitenkaan ole keskenään tasa-arvoisessa tilanteessa. Kuntataloudeltaan alijäämäiset ja alakierteiset kunnat eivät välttämättä kykene juuri tarkoituksenmukaisiin kokonaisuudistuksiin, pakokoleikkausten sijasta. Voimakkaammin kehittyvät kunnat puolestaan pysyvät uudistusten virrassa.

Sosiaali- ja terveyspuolen mittavatkin hankkeet taitavat kuitenkin olla vain karpästen surinaa globalisaatiogurujen korvissa. Brunilan raportissa ehdotetaan vakavissaan, että ”laaditaan yhteistyössä eri ministeriöitten, kuntien, Tekesin, Stakesin, Sitran, elinkeinoelämän ja korkeakoulujen kanssa pitkäjänteinen hyvinvointipalvelujen kehittämisstrategia”.

Strategiassa olisi raportin mukaan ”keskityttävä yksityisten ja julkisten palveluntarjoajien tuotantotapojen, orga-

nisointimallien ja yhteistyön kehittämiseen, sosiaalisten innovaatioiden ja teknologian hyödyntämiseen sekä julkisten toimijoiden rooliin palvelumarkkinoiden ja palvelutuotannon kehittämisessä.” Kaikkia näitä elementtejä on jo kansallisissa hankkeissa - mutta ehkäpä tämä uusi hanke toisi jonkin tuoreen, raikkaamman tarkastelutavan?

Evan Tiekartassa lainattiin Kaupunkitalousraportin väittämää siitä, että ”kaupunkien monimuotoiset rakenteet ja organisaatiot, puutteellinen taloudellinen raportointi sekä epäselvät hallinnon käytännöt ja vastuunjaot eivät täytä tämän päivän taloudelliselle toiminnalle asetettavia vaatimuksia”. Tämä on varteenotettavaa kritiikkiä ja väitteisiin on kyettävä vastaamaan.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuolto

ei hoideta nyt muotimantroilla. Tarvitaan näkemyksellistä, pitkäjänteistä kehittämistyötä.

Jorma Niemelä

Diakonia-ammattikorkeakoulun rehtori ja Jyväskylän yliopiston sosiaalityön dosentti

Lähteitä, lisälukemista:

Juha Teperi 2004: Terveydenhuollosta puuttuu yhä oikeudenmukaisuus. HS 8.10.2004

Sosiaalihuollon tilasta mm. Matti Heikkilä, Mikko Kautto 2002: Suomalaisten hyvinvointi 2002. Stakes

www.eva.fi - raportit - Suomen menestyksen eväät - Tiekartta tulevaisuuteen

www.vnk.fi - julkaisut - Osaava, avautuva ja uudistuva Suomi - Suomi maailmantaloudessa selvityksen loppuraportti

Sosiaali- ja terveyslautakunnan HUONEENTAULU

Ilman perustietoa ja kokonaisnäkemystä kuntien kehittämistoiminta sahaa laidasta laitaan: milloin alueellistetaan, milloin keskitetään; milloin luodaan erityispalveluita, milloin taas yhteispalveluita; milloin kunnallistetaan, milloin yksityistetään; milloin seudullistetaan, milloin taas palautetaan palvelut omaan kuntaan. Uudet kokoonpanot ovat aloittaneet kuntien sosiaali-, terveys- ja perusturvalautakunnissa. Luottamushenkilöt joutuvat kohtaamaan kysymykset sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä sekä tekemään konkreettisia päätöksiä: millä perustein valinnat tehdään, mitä pitää ottaa huomioon.

Päätöksenteon etiikka ja arvot. On täysin poliittinen arvovalinta halutaanko yhteiskunnassa edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa, ajaa köyhien asiaa, edistää sosiaalista koheesiota ja integraatiota. Arvoja tarvitaan prioriteettien asettamiseen, koska esimerkiksi lääketieteen huima kehitys antaa paljon enemmän lupauksia kuin mitä taloudellemme on mahdollista toteuttaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuntemus. Vaikka markkinoiden ja tavaratuotannon logikalla voidaan ja pitää tarkastella osaa hyvinvointipalveluista, on tärkeää tuntea esimerkiksi sosiaalityön prosessinomaisuus tai tunnistaa, että vanhustenhuolto toimii monilla kohdin jo ääriarjoilla.

Toimijakentän ymmärtäminen. Tarvitaan selkeää näkemystä julkisen (valtio ja kunnat) ja yksityisen sektorin

(yritykset) sekä kansalaisyhteiskunnan (erityisesti järjestöt) tehtävistä, rooleista, mahdollisuuksista ja rajoituksista hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa ja kehittämisessä. Niin ikään pitää ratkaista se, mikä on yksilön, perheen ja suvun vastuu, mikä taas hyvinvointivaltion.

Asiakaskunnan ja sen haavoittuvuuden ymmärtäminen. Halutaanko hyvinvointipalveluita kehittää asiakas- ja ilmiölähtöisesti vai hallintokeskeisesti, järjestelmän hyvää ruokkien? Lähipalveluiden kehittämisessä on omat haasteensa niin kaupunkikunnissa kuin haja-asutusalueilla.

Talous- ja tehokkuusnäkökulmien huomioiminen. Yksikään kunnallinen päättäjä ei voi toimia ymmärtämättä päätösten kustannusvaikutuksia. 1990-luvun laman alussa kesti kauan ennen kuin sosiaalipoliitikot, tutkijat ja päättäjät alkoivat ymmärtää talouden kovia reunaehtoja. Nyt pitää ennakoida sekä kuntatalouden että koko Suomen kehitys globaalisoituvassa maailmassa.

Innovatiivinen ote. Suomi on ottanut tavoitteekseen pärjätä globaalissa kilpailussa innovatiivisuudella ja osaamisella, jota tarvitaan myös sosiaali- ja terveydenhuollossa. Olipa kyse sitten teknisestä tai sosiaalisesta innovoinnista, on samalla huolehdittava laaja-alaisesta perussivistyksestä, eettisestä perustasta, osallisuudesta, demokratiasta ja sosiaalisesta pääomasta.

Jorma Niemelä

Luottamustoiminta on kunnallisen sosiaalipolitiikan sydän

Lautakunnan vastuulla eivät ole vain kunnan sosiaali- ja terveyspalvelut, vaan myös koko niitä tuottavan organisaation ohjaaminen ja kehittäminen, Elli Aaltonen toteaa.

Jos kaikki kuntalaiset haluaisivat samoja asioita, luottamushenkilöitä ei ehkä tarvittaisikaan. Ongelmana on kuitenkin se, että yksi asukas on kiinnostunut lähinnä matalasta veroäyriästä, toinen yritystoiminnan edellytyksistä ja kolmas lasten päivähoidosta tai vanhustenhuollosta. Kunnan päätöksentekijä tasapainoilee kuntalaisten toiveiden ja budjetin välissä – ja koittaa pitää molempien keskinäiset suhteet kunnossa.

Sosiaali- ja terveydenhuolto on muuttanut huimasti viimeisten viidentoista vuoden aikana. Selvimmin tämä näkyy päätöksenteossa, johtamisjärjestelmissä ja palvelurakenteessa. Jotta tulevien tapahtumien ketju ei yllättäisi, muutosten etukäteissignaaleita pitää tunnistaa; tulevaisuudentutkijat puhuvat heikoista signaaleista.

Millaisiin käytännön muutoksiin esimerkiksi sosiaalilautakuntien sitten pitää vastata? Varmoja veikkauksia ovat, että yhä suurempi osa julkisista resursseista kohdennetaan tulevaisuudessa ikääntyvien hoitoon. Myös kuntien henkilöstö ikääntyy, sosiaalityön ja hoitohenkilöstön saatavuus erityisesti pienissä kunnissa vaikeutuu. Kansalaisten laatuvaatimukset todennäköisesti kasvavat entisestään ja osuvat kovina sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Pelkkiä vaikeuksia ei toki ole tiedossa. Uusia välineitä ja tekemisen tapoja on kehitetty. Myös taustojen tuntemisesta on apua.

Itselle sopivaa sosiaalipolitiikkaa

Suomalaiselle sosiaali- ja terveyspolitiikalle tunnusomaista on erityinen valtiokuntasuhde. Periaate on se, että valtio asettaa tavoitteet ja resurssit ja kunta toteuttaa palvelut. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan pitkälti valtionhallinnon ohjauksessa: kunnat noudattavat lakia ja järjestävät sen mu-

kaan palvelut asukkailleen. Toisaalta palvelujen toteuttamista määrittää kunnan talousarvio, samoin kuin hallintoelinten päätökset painotuksineen.

Tutkimusten mukaan kuntien väliset erot ovat kasvussa. **Matti Heikkilä** ja **Sakari Kainulainen** erottivat tutkimuksessaan viisi erilaista kuntatyyppiä taloudellisen tilanteen ja psykososiaalisten ongelmien perusteella. On korkean elintason ja vähäisten ongelmien kuntia, korkean elintason ja runsaiden ongelmien kuntia, matalan elintason ja hyvin vähäisten ongelmien kuntia, matalan elintason ja vähäisten ongelmien kunnat ja yhä enenevässä määrin matalan elintason ja runsaiden ongelmien kuntia.

Jokainen kunta joutuu tekemään omat sovelluksensa ja ratkaisunsa lainsäädännön, suositusten ja kustannusvertailujen valossa. Useissa Itä-Suomen kunnissa keskeiset tavoitteet ovat vanhustenhuollon järjestäminen ja kotihoito, Etelä-Suomessa saattaa etusijalle nousta nuorten syrjäytyminen tai asunnottomuus. Erilaiset kunnat toteuttavat itselleen sopivaa sosiaalipolitiikkaa, jolle valtakunnalliset tavoitteet toimivat raameina. Sosiaali- ja terveydenhuolto ohjautuu paikallisten olosuhteiden mukaan, vaikka valtakunnallisten tavoitteiden järjestys siinä muuttuisikin.

Iso kysymys kuntien päätöksentekijöille on miten ja millaisella palvelutarjonnalla ja yhteistyömuodoilla vastataan kuntalaisten tarpeisiin ja varaudutaan tulevaisuuteen.

Vastuu koko organisaatiosta

Sosiaalilautakunnat ja muut vastaavat luottamuselimet ovat tottuneet vastaamaan palvelujen järjestämisen, riittävyys-, laadun ja kustannusten haasteisiin. Niiden vastuulla on kuitenkin myös koko se organisaatio, joka palveluja järjestää. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on edelleen tehostamisen varaa. Tehoa ei kuitenkaan irtoa jo valmiiksi väsymyttä henkilökuntaa hiostamalla, vaan sitä motivoimalla. Osaamisen ja teknologian käytön lisääminen on haaste, mutta myös mahdollisuus palvelujen tuottamisessa. Informaatioteknologia voi tulla

hätiin esimerkiksi vuorovaikutustarpeiden paineissa.

Jatkossa kunnallisen sosiaalipolitiikan tulisi tavoittaa paremmin myös muut hallintokunnat, kuten kunnan nuoriso- ja liikunta-, sivistys- ja kulttuuritoimet. Sektoriyhteistyötä tärkeämpää on kuitenkin kuntalaisten elämä ja miten se ohjaa tätä yhteistyötä. Esimerkiksi syrjäytymisestä on tulossa moni-ilmeinen haaste: on asunnottomuuden mukanaan tuomaa totaalista syrjäytymistä, iän ja syrjässä asumisen aiheuttamaa syrjäytymistä, koulupudokkaiden, mielenterveys-, päihde- ja vammaisasiakkaiden tai pitkäaikaissairaiden syrjäytymistä.

Kipeänä kysymyksenä säilyy myös työttömyys, erityisesti pitkäaikaistyöttömyys. Työllistymisongelmien ratkaisuun ei riitä vain työvoima- ja sosiaalihalinnon yhteistyö vaan mukaan tarvitaan myös järjestöt ja elinkeinoelämä. Kuntien tulisivat vahvemmin

mieltää sosiaali- ja terveysjärjestöt palveluiden tarjoajiksi ja vapaaehtoistyön väyliksi sellaisilla alueilla, joille kuntien palvelut eivät ulotu. Seudulliset yhteistyötarpeet ja alueellisen sosiaalipolitiikan

Luottamustoiminta kunnassa antaa monipuolisesti mahdollisuuksia: osa luottamushenkilöistä on jäsenenä kuntansa sosiaalilautakunnassa, terveyslautakunnassa, sosiaali- ja terveyslautakunnassa, sairaanhoitopiiriin tai erityishuoltopiiriin hallinnossa. Onnea kaikille valituille uusille valtuutetuille sekä haastavaa ja rohkeaa luottamushenkilökautta, Elli Aaltonen toivottaa.

tarve korostuvat. Kuntarajat on sitä tärkeämpi ylittää mitä pienemmästä kunnasta on kyse.

Elinkaariajattelu eli näkemys elämäkaaresta kokonaisuutena, johon palvelut asettuvat, ei ole toistaiseksi juurikaan saanut näkyvyyttä julkisessa keskustelussa. On keskitytty yksittäisiin palveluihin, niiden riittävyteen ja rahoitukseen. Rovaniemen kaupunki ja Helsinki ovat nyt muuttamassa palvelurakennettaan elinkaaren eri ryhmien – kuten lapset, nuoret, ikääntyneet – mukaisesti. Tarkoitus on, että tulevaisuudessa myös lautakunnat valitaan elinkaariajattelun eikä ”palvelutehtaan” mukaan.

Entistä tärkeämmäksi nousee toimenteiden vaikutusten arviointi, ei pelkää niiden toteuttaminen.

Tavoitteiden asettaminen vahvistaa

Euroopan unioni lisää osaltaan tiedonvaihtoa, yhteistä tavoiteasettelua, hyvien käytäntöjen siirtämistä sekä erilaisia vertailutietokantoja ja indikaattoreita. Tämä

vahvistuu myös lautakuntien työssä.

Valtionhallinnossa on valloillaan ohjelma-ajattelu, mitä myös lautakunnat joutuvat käyttämään. Toinen hallitseva työmuoto on projektimaisuus; ohjelmathan toteutetaan käytännössä projekteina.

Sosiaalilautakunnan työn on oltava tavoitteellista; sen tulee määritellä mihin pyrkii. **Petri Virtanen** toteaa kirjassaan Houkutteleva työyhteisö, että ”strategia tähtää siihen, mitä organisaatio jatkossa haluaa tehdä, mutta myös sen määritellyn missä se ei aio olla mukana”.

Kestävät alueelliset, seudulliset ja kunnalliset hyvinvointistrategiat tehdään ennakkoluulottomalla uudelleenorganisoinnilla, luovilla ratkaisuilla ja asiakaslähtöisyydellä. Uudet liittoutumat, uusi palvelutuotanto, hankintamenettelyt, sopimusohjaus, asukaslaatu ja jopa palvelujen ulkoistaminen ovat Virtasen mukaan tulevaisuuden signaaleja. Olennaista on kyseenalaistaa; ei riitä, että tilastoista osoitetaan tietyt luvut, kuten asunnottomat, päihdeongelmaiset, lastensuojelutapaukset. Tärkeämpi on vas-

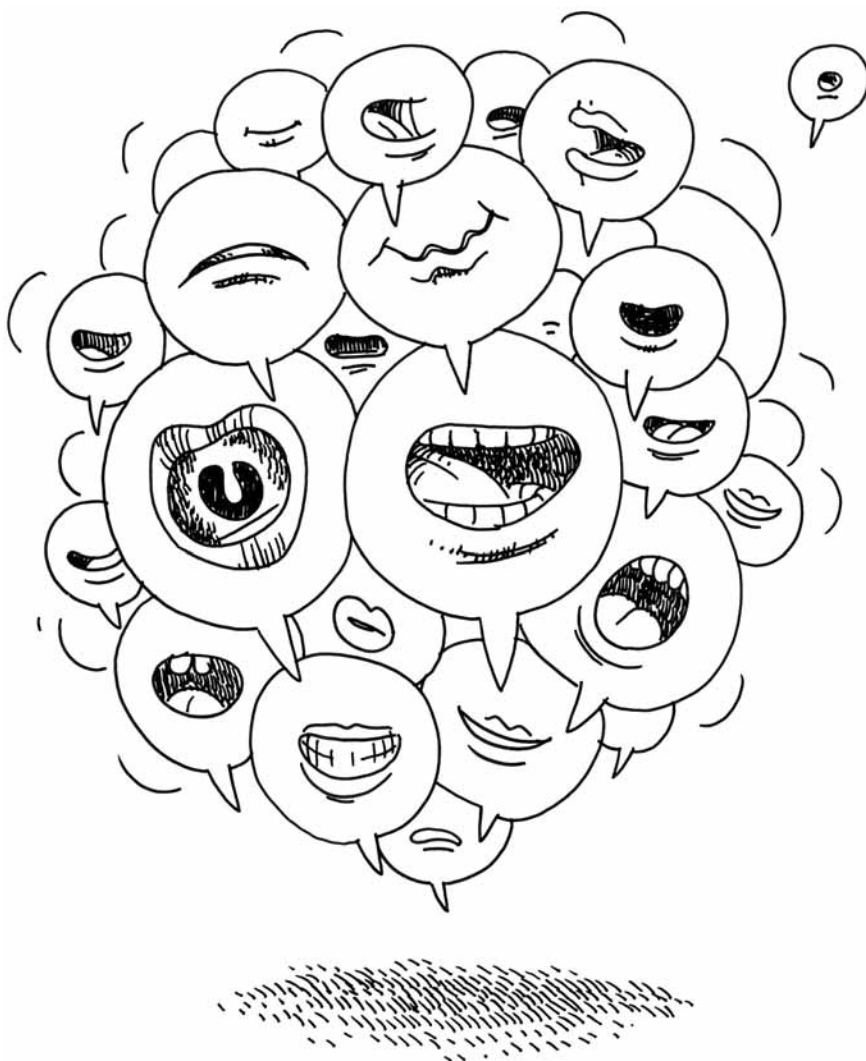
tata kysymyksiin ”Mitä sitten, mitä tästä luvusta tulisi meille seurata?”

Virtanen kysyy kirjassaan, pystyykö lautakunta työskentelemään oppivana organisaationa, johon kuuluu henkilökohtainen kehittyminen, uusien haasteiden reflektointi, yhteinen visio, tiimipohjaisuus ja ”systeemiajattelu”. Näillä periaatteilla lautakunnan kyky vaikuttaa ja muokata omaa tulevaisuuttaan kasvaa. Tästä myös seuraa se, että lautakuntaa kiinnostaa ennakointi, tiedon hakeminen ja varautuminen tuleviin haasteisiin.

Elli Aaltonen, liittohallituksen puheenjohtaja, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Lähteitä ja lisälukemista: Petri Virtanen: Houkutteleva työyhteisö, Edita 2005.

Matti Heikkilä, Taina Rintala, Ilpo Airio, Sakari Kainulainen: Hyvinvointi ja tulevaisuus maalla ja kaupungissa, Stakes2000. Aulikki Kananoja: Kunnallinen vai valtiollinen sosiaalipolitiikka, esitys joulukuun 2004 Sosiaalibarometri 2004

Sosiaalilautakunnilla poikkeuksellinen historia

Elli Aaltonen tarkasteli väitöskirjassaan muun muassa sosiaalilautakuntien työskentelyä eri vuosikymmeninä. Hyvinvointivaltion rakentamisen kaudella, vuosina 1950-65, sosiaalilautakunnalla ja sen puheenjohtajalla oli sellaisia tehtäviä, joita kunnan muille luottamushenkilöille ei kulunut. Puheenjohtajalla oli säännöllinen vastaanottoaika ja hän teki kiireelliset asiakaspäätökset. Puheenjohtajalla oli myös sosiaalilautakunnassa enemmän esittelyvastuuta kuin sosiaalijohtajalla.

Seuraavina kausina lautakunnan rooli päättäjänä asiakastapauksissa heikkeni. Hyvinvointivaltion täydentämisen kaudella, vuosina 1966-83, lautakunta nähtiin useimmiten teknisenä päättäjänä ja yhteydenpitäjänä keskushallinnon suuntaan. Uudistusten kaudella, vuodesta 1984 eteenpäin, lautakunta oli saneeraaja ja tavoitteiden asettaja. 1980- ja 1990-luvuilla lautakunnat painottivat aiempaa enemmän sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden osallistumismahdollisuuksia, samoin kuin koko sosiaalitoimen tavoiteasettelua ja tulosten arviointia.

Elli Aaltonen: Sosiaalitoimen johtaminen - byrokratiaa vai tulosjohtamista? Joensuun yliopisto 1999.

EU:n merkitys kasvaa myös kuntien sosiaali- ja terveydenhuollossa

Kuntien ja maakuntien tulee tuoda näkemyksiään esiin EU:ssa, toteaa europarlamentaarikko Anneli Jäätteenmäki.

Suomen terveydenhuoltojärjestelmän rakenteet ja käytännöt ovat olleet uudistusten kohteena viime vuosikymmenten aikana. Valtionosuusjärjestelmän uudistus, lama ja asenteiden muuttuminen vauhdittivat muutosta 1990-luvulla. Kuntien vastuu terveydenhuoltopalveluiden järjestämisessä on lisääntynyt.

Samalla Euroopan unionin päätökset ja suositukset ovat alkaneet heijastua valtioneuvoston ja eduskunnan tekemiin päätöksiin. Sieltä ne vaikuttavat sosiaali- ja terveysministeriössä ja lääninhallituksissa tehtäviin päätöksiin. Edelleen ne ulottuvat kuntien valtuustoihin ja lautakuntiin, ja lopulta yksittäisten potilaiden hoitotoimenpiteisiin.

Unionin sosiaalipolitiikkaa

EU:n päätöksenteossa noudatetaan sosiaali- ja terveyspalveluissa niin sanottua subsidiariteetti- eli läheisyysperiaatetta. Tämä tarkoittaa sitä, että päätökset tulisi tehdä mahdollisemman lähellä ihmisten elinpiiriä. Käytännössä korostetaan kuntien alue- ja paikallistason merkitystä.

Suomessa kunnilla ja kuntayhtymillä on keskeisin vastuu sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen järjestämisessä. Niillä on oikeus päättää tuottavatko ne palvelut itse, yhteistyössä toisten kuntien kanssa vai hankitaanko palvelut markkinoilta ostopalveluina.

Hyvinvointijärjestelmämme poikkeaa monelta osin Euroopassa laajemmin vallalla olevasta markkina- ja vakuutusperusteisesta järjestelmästä. Suomessa kaikki asukkaat ovat julkisen terveydenhuoltojärjestelmän piirissä. Meillä alueellisesti kattavat erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen palvelut rahoitetaan pääosin julkisin varoin.

Yhteinen sosiaalipolitiikka on korostunut viime vuosina EU-tasolla, vaikka sen järjestäminen on ensisijaisesti jäsenmaiden vastuulla. On alettu entistä paremmin ymmärtää sosiaalipolitiikan asema talouden suorituskyvyn lisääjänä. Unioni on hakenut konkreettisia toimenpiteitä sosiaalipoliittisen ohjel-

man kautta. Ohjelman tavoitteena on ensisijaisesti kohottaa työllisyystasoa ja nykyaikaistaa työmarkkinoita.

Unionissa pyritään terveydenhuolto- ja sosiaalipolitiikassa kunnioittamaan jäsenvaltioiden ominaispiirteitä. Esimerkiksi meillä Suomessa ei ole tarvetta EU-vetoiselle terveydenhuollon järjestämiselle. Kuntavetoinen toimintamallimme toteuttaa läheisyysperiaatetta hyvällä tavalla. EU:n jäsenvaltioiden yhteiset haasteet ovat väestön ikääntyminen ja syrjäytyminen. Näihin tulee etsiä yhdessä ratkaisuja.

Esimerkkinä palveludirektiivi

Yksi esimerkki EU:n välittömästä vaikutuksesta kuntien sosiaali- ja terveyspalveluihin on käsittelyssä oleva palveludirektiivi. Direktiivin tarkoituksena on edistää palveluiden vapaata liikkuvuutta EU:n sisällä, mutta sen vaikutukset olisivat paljon monisyisemmät. Suurin ongelma niin Suomessa kuin monessa muussakin EU-maassa piilee direktiivin alkuperämaaperiaatteessa. Sen mukaan vastaanottajamaa ei saisi valvoa ulkomaisen hoitopalvelun tasoa, jos hoitopalvelusta maksetaan merkittävä vastike.

Direktiivi veisi mahdollisuuden etukäteisvalvonnalta, joka sosiaali- ja terveyspalveluissa on välttämätöntä. Palveluiden käyttäjillä ei useinkaan ole mahdollisuutta tehdä sitä itse. Kuntalaisen on kuitenkin voitava vaikuttaa peruspalveluiden tasoon. Jos kunnallisia säädöksiä ei sallita, miten kuntalaiset ja valtuutetut voivat vaikuttaa? Peruspalveluita ei voi tuottaa sisämarkkinapolitiikan ehdoilla, vaan niistä pitää edelleenkin pystyä päättämään sosiaali- ja

Kunnilla on merkittävä rooli EU-asioiden toteuttamisessa, Anneli Jäätteenmäki muistuttaa.

Kuva: Aki Paavola

terveyspoliittisin perustein.

Tämä problematiikka on herättänyt keskustelua Euroopan parlamentissa, missä halutaan löytää kultainen keskitie sisämarkkinakriteerien ja sosiaali- ja terveyspoliittisten kriteereiden välillä. Vaihtoehtoina on joko terveys- ja sosiaalipalveluiden rajaaminen direktiivin alkuperämaaperiaatteen ulkopuolelle tai eurooppalaisten vähittäisnormien luominen sosiaali- ja terveyspalveluille.

Kaksisuuntaista vuorovaikutusta

Kuntien luottamushenkilöiden ja virkamieskunnan on hyvä ylläpitää EU-tietoutta. EU:n merkitys ja vaikutus kasvavat myös sosiaali- ja terveydenhuollossa. On tärkeää, että vuorovaikutus EU:n ja kuntien välillä on molemman suuntaista. Kuntien ja maakuntien tulee tuoda esille näkemyksiään EU:n päätöksenteossa, eikä vain ottaa vastaan lainsäädännön hallinnollisia ja taloudellisia vaikutuksia.

Anneli Jäätteenmäki, europarlamentaarikko

Pitkään luottamustyötä kunnissa tehneillä Aino Kosloffilla ja Ari Saukkosella on kokemusta, jota kannattaa myös muille jakaa.

"Luottamushenkilöllä silmät ja korvat avoinna"

Aino Kosloffilla on takanaan lähes neljännesvuosisata Kangasniemen luottamustoimissa, mutta hän muistaa myös, millaista on mennä ensimmäistä kertaa kunnanvaltuustoon ja lautakuntaan.

- Jokainenhan sinne on joskus uutena mennyt; tärkeää siinä vaiheessa on hankkia tietoa, **Aino Kosloff** totesi.

Tietoa saa, kun etsii ja kuuntelee. Kosloffin mielestä hyviä tiedonlähteitä ovat muun muassa Kuntaliitto, ministeriöt ja kunnan virkamiehet – sekä tietysti kuntalaiset.

- Pienessä kunnassa kuntalaiset ottavat ehkä helpommin yhteyttä ja ovat aktiivisia itse. Kun kävi vaikka asioilla, niin monesti joku koppasi käsivarresta kiinni ja kysyi, että etkö voisi tähän tai tuohon asiaan vaikuttaa, Kosloff kertoi.

- Olin tehnyt ystäväpalvelutyötä ennen kunnan luottamustoimintaa ja silloin olivat jo oppineet ottamaan yhteyttä. Ne omat lähtökuopat tässä merkitsevät paljon, Kosloff sanoi.

Kuunnella pitää, mutta omissa sanomisissaan on luottamushenkilön syytä olla tarkkana.

Luottamushenkilö ei hoida vain yhden ja itselle tärkeän sektorin asioita, vaan vastuulla on periaatteessa koko kunta.

- Kuntalaisten suuntaan voi ottaa kantaa silloin, kun asialle on vahvat perusteet, Kosloff painotti.

Kunnan luottamushenkilö ei hoida vain yhden ja itselle tärkeän sektorin asioita, vaan valtuutetun vastuulla on periaatteessa koko kunta. Kosloff painottaakin tasapuolisuuden merkitystä ja sitä, että valtuutettu on kuntalaisten palveluksessa eikä päinvastoin.

- Asiat pitää laittaa arvojärjestykseen. Rehellisyys ja avoimuus ovat hyviä

ominaisuuksia tässäkin työssä, Kosloff muistutti.

Kosloff pitää luottamustoimia hyvänä elämänkouluna; näin myös siksi, että "usein tulee enemmän kritiikkiä kuin kiitosta". Kompromisseihin pitää tottua ja yhteistyön jatkua niin eri valtuustoryhmien kuin virkamiestenkin kanssa, vaikkei joka asiassa samaa mieltä oltaisikaan.

Voittoja ja tappiota

Vielä ennen 1980-lukua sosiaali- ja terveyslautakunnat tekivät avustuspäätöksiä kuntalaisten tukianomuksista. Kosloffin mielestä siinä ajassa ja tavassa tehdä asioita oli omat kohokohtansa, kun tunti voivansa konkreettisesti edistää vaikkapa vähävaraisen kuntalaisen tilannetta.

Kangasniemellä piti etsiä vastauksia monelle harvaanasutulle alueelle tyypillisiin haasteisiin. Kosloffin valtuustoaikana kokeiltiin muun muassa kiertävää päiväkotia haja-asutusalueella.

- Sinne saattoivat esimerkiksi nuoret perheet saada lapsensa vähäksi aikaa, että joskus pääsivät asioille, Kosloff totesi.

Kehitysvammaisille järjestettiin päivätoimintakeskus ja asuntola. Asuntolan merkitys korostui myös paikkakunnan ikärakenteen vuoksi; moni omaishoitaja muuttuu ikääntyessään itse avun tarvit-sijaksi.

Vanhustenhuoltoon liittyvät Kosloffin sekä heikoimmat hetket että parhaat muistot lautakunta-ajalta. Järjestettiin muun muassa päivätoimintaa, joka lie-vitti ikäihmisten yksinäisyyttä ja tarjosi muuta tukea kotona selviämisen avuksi.

- Siinähän ne sairaudetkin puhkeavat, kun yksinäisyydestä kärsii, Kosloff to-kaisi.

Kun vanhainkoteja muutettiin palveluasunnoiksi, se heikensi nimenomaan vähävaraisten vanhusten tilannetta.

- Siinä tuli sellainen tunne, että ei meikäläisen pieni ääni kuulu kauas, Kosloff muisteli.

- Vanhustenhuollon kokonaisuuden järjestäminen on tulevaisuuden iso haaste. Palvelumuotoisesta asumisesta on pulaa, moni vanhus pärjäisi vielä muuallakin

Aino Kosloff

Kuva: Heini Koskela

Pienessä kunnassa EU:n vaikutus tuntui Kosloffin luottamushenkilöaikana lähinnä kilpailuttamisvaatimuksissa.

- Kilpailuttaminen tuntuu kaikissa ju-tuissa, mihin palvelutoimintaa liittyy. Useinhan yrittäjät pitää kilpailuttaa ennen kuin palvelutoiminnalla on edes seinä, Kosloff arvioi.

Kangasniemi. 24 vuotta erilaisissa kunnallisissa luottamustehtävissä, muun muassa sosiaali- ja terveyslautakunta, kunnanhallitus, muita lautakuntajäsennyksiä.

Kangasniemellä on asukkaita noin 6500, kesäasukkaat lähes kaksinkertaistavat asukasluvun. Kangasniemi on Etelä-Savossa; Mikkeliin on etäisyyttä noin 50 kilometriä, Helsinkiin 250.

kuin sairaalassa, Kosloff sanoi.

Kosloff uskoo, että turvallisuuteen liittyvät kysymykset, päihteet ja etenkin nuorten perheiden asema ovat tulevaisuuden haasteita niin sosiaali- ja terveydenhuollossa kuin kuntien luottamustoimissa.

Johanna Koskinen

Niin pienen kuin suuren kunnan luottamustoimessa korostuu kuuntelemisen merkitys.

"Kilpailuttaminen muuttaa poliitikkojen työtä"

Jos kaikki palveluntarjoajat ovat tasavertaisia keskenään, kuten kilpailutuksen periaatteisiin kuuluu, politiikasta vähenevät äänestäjille annettavat joskus kovin lennokkaatkin lupaukset. Kilpailuttaminen muuttaa myös poliittista kulttuuria, Ari Saukkonen uskoo.

Poliitikon työkalupakki näyttää toiselta, kun rahojen käytöstä ei voida päättää kilpailuttamatta.

- Poliitikkojen tehtävä on arvioida muun muassa palvelujen kriteereitä ja huolehtia siitä, että valvonta toimii. Poliittinen työ muuttuu kasvottomammaksi ja suuntautuu enemmän näkymättömään pohjatyöhön, Saukkonen ennusti kilpailuttamisen vaikutuksia.

Saukkonen uskoo, että kilpailuttamisesta löytyvät myös nyt alkaneen valtuuskauden suurimmat haasteet.

- Se on uusien luottamushenkilöiden edessä todella rankasti. Moni heistä tulee pettymäänkin, sillä kilpailuttamisen opettelu kestää. Veikkaisin, että menee kymmenen vuotta, ennen kuin se osataan kunnolla, Saukkonen sanoi.

Kova koulu kilpailuttamisen menettelyssä oli helsinkiläisten vammaisten kuljetuspalvelu, jota ei saatu päättyneellä valtuustokaudella toimimaan tyydyttävästi. Erityisesti sosiaalilautakunta oli tämän takia monen tahon ristitussa.

- Harmittaa, ettei kuljetuspalveluun saatu hyvää lopputulosta meidän kaudellamme. Siinä olivat kriittisiä palveluiden käyttäjät, kaupunkilaiset, yrittäjät – ja aihe herätti myös poliittisia intohimoja. Kyse on vammaisten ihmisoikeuksista, oikeudesta päästä liikkumaan, mutta myös yrittäjien leipä pitää ottaa huomioon. Tapahtuneeseen oli osasyynä sekä sosiaaliviraston että kaupungin kokemattomuus, Saukkonen arvioi.

Saukkosen puheenjohtajakaudelle lautakunnassa osui monen ison asian vieminen päätökseen. Sosiaalitoimessa jouduttiin ankariin säästöpainaisiin eli talouden sopeuttamiseen, sosiaaliviraston organisaatiouudistuksessa aluekeskusrakenteesta siirryttiin elämänkaarimalliin

ja samalla valittiin toimeen kaikki uudet päälliköt.

- Helsingin kokoisessa kaupungissa luottamustoimen hoitamiseen menee helposti parikymmentä tuntia viikossa. Yhteydenottojen määrä on valtava. Usein kaupunkilaiset ovat viestineet hermostumistaan siihen, että virkamiehet ja poliitikot eivät vastaa eivätkä kuuntele. Kuunteleminen onkin jopa tärkeämpää kuin lupaaminen eikä kaikkia asioita tarvitse edes itse pystyä hoitamaan, Saukkonen totesi.

Parhaat hetket lautakunnassa liittyvät Saukkosella pieniin asioihin: ihmisten kohtaamiseen tai jonkin kaupunkilaisten arkea helpottavan asian, kuten vanhusten korttelituvan järjestymiseen.

Virkamiesten vietävänä?

Sosiaalityön ammattiosaaminen on hyvä tausta sosiaalilautakunnassa: tyhjästä aloittava on helpommin virkamiesten vietävissä, Saukkonen totesi.

- Tämä ei tarkoita sitä, etteikö virkamiesten asiantuntemusta kannattaisi hyödyntää, päinvastoin. Myös alempia virkamiehiä kannattaa tavata ja kuunnella; usein luottamushenkilöt ovat näin isossa organisaatiossa viestinviejinä virkamiesten ja korkeimman johdon välillä, Saukkonen sanoi.

- Virkamiehiin kannattaa tutustua muutenkin kuin kokouksissa. Tiedät, mitä on (lautakunnassa) tulossa eteen, kun olet tietoinen valmisteluista ja mukana keskustelussa, Saukkonen kertoi.

Saukkonen korosti lautakunnan sisäisen dynamiikan merkitystä: ryhmäyttäminen helpottaa eri taustoista ja poliittisista ryhmistä tulevien luottamushenkilöiden toimimista yhtenäisenä kokoonpanona.

- Lautakunnassa ei välttämättä ole hyvä joutua äänestämään joka asiasta. Ryhmäyttämiseen kannattaa kiinnittää huomiota; erilaisuudesta on myös yhteiseksi voimavaraksi, Saukkonen muistutti.

Sosiaalialan kehityksessä Saukkonen on huolissaan työntekijöiden riittäväydestä, erityisesti vanhustenhuollossa.

Ari Saukkonen

- Päätettävänä olleet isot asiat pistivät lautakuntamme toimimaan hyvin yhteen, Saukkonen totesi.

Erilaisuudesta syntyy myös luovuutta, mutta se vaatii paitsi erilaisuuden, myös sen ajoittain aiheuttaman kitkan hyväksymistä, Saukkonen pohti.

Helsinki. Työnohjaaja sosiaali- ja terveysalalla. 10 vuotta sosiaalilautakunnassa, joista kaksi ja puoli sen puheenjohtajana.

Helsingissä asukkaita on noin 550 000, Helsingin sosiaalivirastossa työntekijöitä yli 12 000. Tämän vuoden talousarviossa sosiaaliviraston budjetti on yli 860 miljoonaa euroa.

- Sosiaalityö on pakko nähdä työnä, josta maksetaan kunnan palkka, Saukkonen painotti.

Saukkonen on varma siitä, että sosiaalityöhön löytyy tekijöitä, kunhan alipalkkauksen puolesta on mahdollinen vaihtoehto.

- Arvojärjestys pitää kääntää sellaiseksi, että toisista huolehtiminen nähdään tärkeänä, Saukkonen sanoi.

J.K.

Pitkäjänteiset valinnat ja niiden tekemisen vaikeus

Ihmisten arkeen eniten vaikuttava yksittäinen julkinen toimija Suomessa on kunta. Eräs kuntien keskeisiä tehtäviä onkin huolehtia asukkaidensa hyvinvoinnista. Hyvinvointipalveluiden toimivuus ja hyvä elinympäristö ovat nousseet tärkeiksi tekijöiksi, kun asuinpaikkakunta valitaan.

Kunta, joka kykenee tarjoamaan asukkailleen riittävät ja laadukkaat hyvinvointipalvelut sekä laadukkaan elinympäristön, houkuttelee uusia asukkaita. Sillä tavoin se turvaa myös kehittymisensä edellytykset. Hyvinvointipalveluiden voidaan perustellusti väittää nousseen kuntien ja alueiden kehityksen menestystekijöiksi, ei vain kuluiksi talousarviossa.

Ihmislähtöiset palvelut ja kaikenlaisille ihmisille sopiva elinympäristö eivät synny hetkessä ja itsestään. Pelkästään raha ei ratkaise; arvot, tietoiset poliittiset päätökset ja pitkäjännteinen työ ovat valintojen taustalla. Tässä työssä avainasemassa ovat kuntalaisten edustajikseen valitsevat luottamushenkilöt.

Miltä pohjalta valintoja?

Kunnat ovat valinneet hyvinvointitehtävänsä ja vastuidensa toteuttamiseksi hyvinkin erilaisia malleja. Valinnanvapaudesta seuraa paitsi monimuotoisuutta, toisinaan myös epäselvyyttä suunnanmäärityksessä.

Päätöksenteko tarvitsee tuekseen tutkittua tietoa vallitsevasta tilanteesta ja ihmisten tarpeista. Tiedon pohjalta voidaan luotettavasti analysoida ilmiöitä ja ennakoita eri vaihtoehtoja. Aina ei pätevää ja ajantasaista tutkimustietoa kuitenkaan ole käytettävissä. Jos tieto puuttuu tai se on vaillinainen, valintoja ja päätöksiä joudutaan tekemään ”niin kuin on aina tehty” tai ylimalkaisten arvioiden perusteella. Harkitut ja tutkimustiedon viisaaseen käyttöön perustuvat ratkaisut kuitenkin kannattavat; ne tuottavat myös taloudellisia säästöjä.

Eräs Sosiaalibarometrin tärkeimpiä havaintoja viime vuosien aikana on ollut se, että tietoisesti ratkaisuja etsineet kunnat ovat selvinneet paremmin hyvinvointitehtävästään. Suoraa yhteyttä kunnan taloudelliseen tilanteeseen ei

Vastuu hyvinvointipalveluiden järjestämisestä on yksiselitteisesti kunnalla, mutta kuntien ei odoteta selviytyvän yksin koko järjestämis- ja kehittämistehtävästään.

löydy. Hyvinvointiratkaisuissaan onnistuneiden kuntien taloudellinen tilanne ei välttämättä ole ollut hyvä. Toisaalta varakkaatkin kunnat ovat voineet tehdä myös hyvin lyhytnäköisiä valintoja. Pitkäjännteinen strategiatyö, määrätietoinen kehitystyö ja monipuolinen yhteistyö eri tahojen kesken ovat menestymisen tukipilareita.

Kuntien ei odoteta selviytyvän palvelujen järjestämis- ja kehittämistehtävään yksin. Vastuu palveluiden järjestämisestä on yksiselitteisesti kunnalla, mutta palvelujen tuottamisessa avuksi on tarjolla muun muassa alueellista yhteistyötä ja toimijatahojen koko kirjo. Useat kunnat ovatkin yhdistäneet kuntien, järjestöjen ja yritysten osaamista monitoimijaiseksi kokonaisuudeksi palvelujen tuottamisessa myös perinteiset kuntarajat ylittäen. Erityisesti seudullinen tuottamistapa näyttää olevan tämän ajan trendi.

Hyvinvointistrateginen suunnittelu ja sen vaatima tulevaisuuden ja kehitystrendien ennakointi ovat monissa kunnissa vielä lapsenkengissä. Yhteiset strategia-prosessit, keskustelut ja linjaukset voivat parhaimmillaan olla suunnittelutyön selkäranka ja ohjata sekä toimintaa että valintoja. Pahimmillaan strategia jää hyllyyn pölyttymään eikä sillä ole mitään tekemistä käytännön kanssa.

Strategioiden määrä, niiden syntyprosessi sekä kytkeytyminen toiminnan ohjaukseen ovat mielenkiintoisia kysymyksiä. Monessa kunnassa olisi ehkä syytä myös tarkastaa, löytyykö hyvinvointistrategiasta analyysi kunnan hyvinvointipalveluista ja niiden kehittämisen

**Pohjautuvatko strategiat
kattavaan analyysiin
ihmisten tarpeista ja
tilanteesta?**

tarpeista. Entä pohjautuvatko strategiat kattavaan analyysiin kunnassa asuvien ihmisten tarpeista ja tilanteesta? Onko kunnassa valittu esimerkiksi palvelujen ulkoistaminen vai kumppanuus muiden tahojen kanssa?

Eräs kuntien uusien luottamushenkilöiden haasteellisimpia tehtäviä on tehdä valintoja tulevaisuuden hyvinvointipalveluiden kehittämiseksi. Osa hyvinvoinnin pulmista voidaan ehkäistä jo ennalta.

Arviointi välttämätöntä

Tutkimusten mukaan kuntien sosiaali- ja terveyspalvelut koetaan pääosin hyvin toimiviksi ja laadukkaiksi. Tyytymättömiä kuntalaisia on varsin vähän ja julkisiin palveluihin luotetaan vankasti.

Väestörakenne ja ihmisten palvelutarpeet muuttuvat ja palvelujärjestelmän pitää varautua myös kansainvälistymisen haasteisiin. Toimintatapojen ja työmuotojen tulee seurata aikaansa. Viime vuoden Sosiaalibarometrissä kiinnitettiin huomiota siihen, että yli puolessa maamme kunnista ei systemaattisesti arvioida sosiaali- ja terveyspalveluiden tilaa, kansalaisten hyvinvointia tai sosiaalisen tuen tarpeita. Tilanne on hyvin erilainen esimerkiksi Kansaneläkelaitoksessa ja työhallinnossa, jotka, saman tutkimuksen mukaan, arvioivat kiitettävästi omaa toimintaansa. Valtiolliset toimijat ovat kehittäneet keskitetysti toiminnan arvioinnin ja seurannan menetelmiä, joita käytetään menestyksellisesti myös paikallistasolla.

Sosiaali- ja terveysjohdon tehtäviin on viime vuosikymmeninä rekrytoitu yhä enemmän hallinnon tai talouden osaajia. Erityisesti keskisuurissa ja pienissä kunnissa on käynyt kato sosiaali- ja terveydenhuollon sisältökysymyksiä tuntevassa suunnitteluhenkilöstössä. On syytä muistaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon johtamiseen tarvitaan myös alan osaamista ja tietoa. Vain siten voidaan varmistaa, että hallinnonaloilla asioita katsotaan kokonaisuutena ja arvioidaan kaikkien ratkaisujen sosiaalisia ja terveydellisiä vaikutuksia. Täytyy pitää huolta sellaisen hallintokulttuurin rakentumisesta, jossa hyvinvointivastuuta

kannetaan laajasti ja arvioidaan myös sosiaali- ja terveysvaikutuksia. Talous- ja hallintoihmisiä tarvitaan, mutta yksin he eivät riitä.

Huolehditanko työn tekijöistä?

Hyvinvointityöhön tarvitaan ammattitaitoista henkilöstöä, jonka jaksamisesta ja osaamisen kehittymisestä täytyy pitää huolta. Alan työssä kertyy korvaamatonta tietoa ihmisten tilanteista, selviämistä ja arjen ratkaisuista. Työntekijät ovat kuitenkin usein niin kuormitettuja, etteivät he aina pysty sitä keräämään, saati analysoimaan ja välittämään eteenpäin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö ikääntyy ja lähitulevaisuudessa kunnat joutuvat kilpailemaan osaavista työntekijöistä. Aivan erityisesti tämä näkyy sosiaali- ja terveydenhuollon johtotehtävissä; huomiota tulisi kiinnittää muun muassa strategiaosaamisen turvaamiseen. Tulevaisuuden strategioita, päätöksiä, linjauksia ja valintoja ei voida tyhjästä nyhjäistä.

Uutta ja osaavaa työvoimaa ei välttä-

mättä enää saada alalle tarpeen mukaan. Tulisikin kiinnittää enemmän huomiota siihen, että nykyinen työvoima jaksaa jatkaa mahdollisimman pitkään. Sosiaali- ja terveysala on haasteellinen työkenttä ja usein henkisesti kuormittava. Työuupumuksesta ja ylikuormituksesta kärsivien työntekijöiden joukko on kasvanut – lähes samaa vauhtia kuin ihmisten palvelutarpeet. Ilman pitkäjänteistä työtä jaksamisen tukemiseksi olemme ennen pitkää mahdollittoman yhtälön edessä.

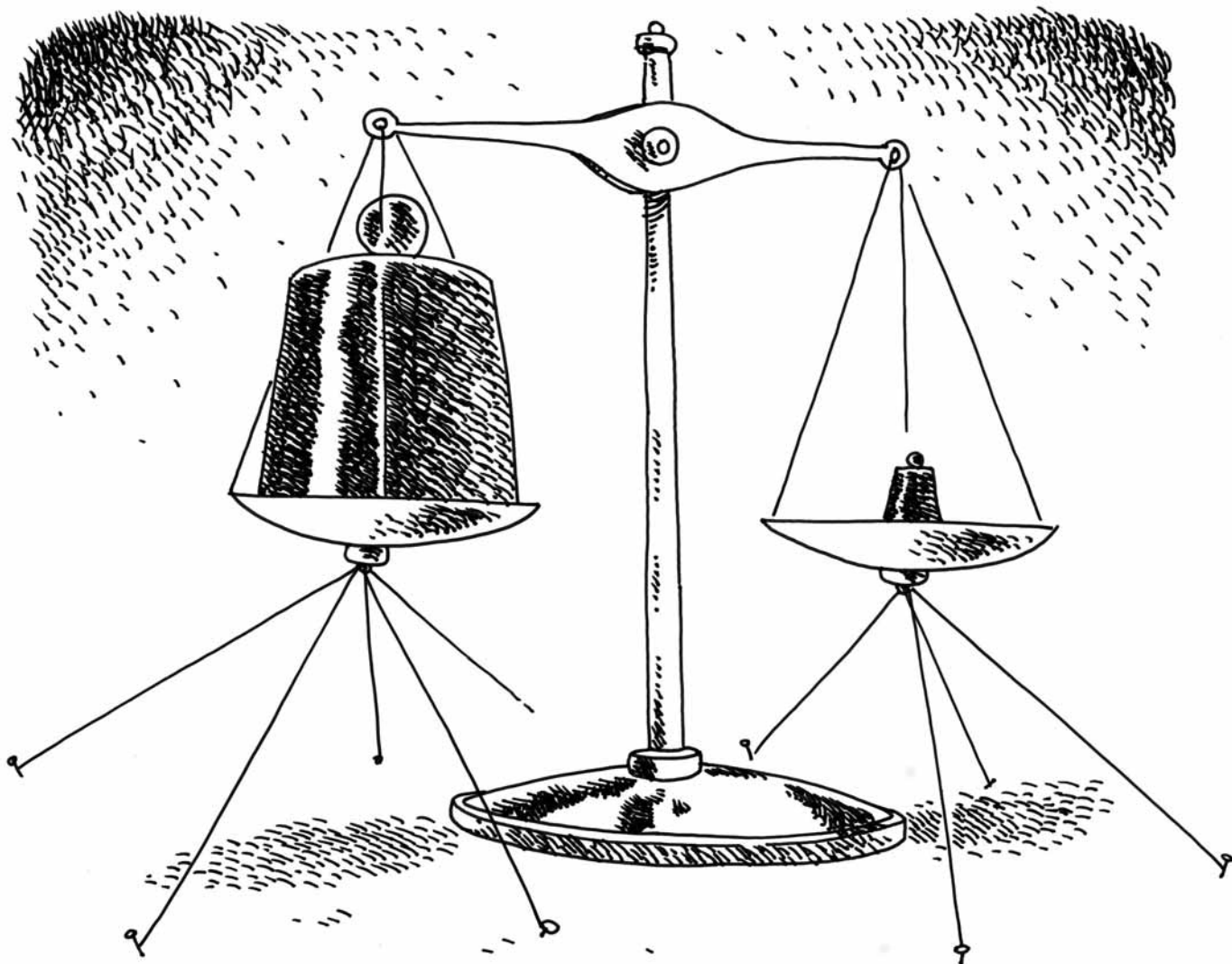
Teknologia on hyvä apuväline työntekoon. Viime kädessä teknologiaa käyttämään ja kaikkeen siihen, mihin koneet, laitteet ja välineet eivät pysty, tarvitaan kuitenkin osaavien, jaksavien ja välit-

Alan kehitystyö, hankkeet ja ohjelmat tuovat paitsi mahdollisuuksia myös velvoitteita.

tävien ihmisten työtä. Koulutus tukee jaksamista ja etenkin osaamista. Ilahduttavaa onkin ollut havaita, että Sosiaalialan kehittämishankkeessa sosiaalialan henkilöstön täydennyskoulutusvelvoite on palautunut palvelun järjestäjille ja useimpien sosiaalityöntekijöiden työnantajille – kunnille.

Henkilöstön ammattitaidon lisäksi kunnissa kannattaa kuitenkin kiinnittää huomiota myös luottamushenkilöstön osaamiseen. Alan kehitystyö ja erilaiset hankkeet sekä ohjelmat tuovat mukanaan paitsi mahdollisuuksia myös velvoitteita. Jotta luottamushenkilöt olisivat tietoisia kehityssuunnista ja haasteista, kouluttautuminen, alan tapahtumiin osallistuminen ja verkostojen rakentaminen ovat välttämättömiä. Toivottavasti mahdollisimman monet uudet luottamushenkilöt lähtevät aktiivisesti mukaan tähän vuoropuheluun.

*Riitta Särkelä, toiminnanjohtaja
Juha A. Pantzar, kehitysjohtaja
Sosiaali- ja terveydenhuollon keskusliitto*

Pitkäaikaistyöttömyyttä kannattaa ennaltaehkäistä

Työvoimapolitiittiset toimenpiteet pitkäaikaistyöttömyyden katkaisemiseksi ovat myöhässä, jos riskitekijöihin olisi pitänyt puuttua mahdollisesti jo varhaislapsuudessa. Työttömyyden alettua monet varhaisen puuttumisen mahdollisuudet on joka tapauksessa jo menetetty, työministeriön varhaista puuttumista arvioineessa raportissa todetaan.

Varhaista puuttumista työvoimapolitiittisena menetelmänä pohtineen projektin loppuraportti löytää vakuuttavan määrän perusteluja ajoissa toimimisen puolesta. Työttömyyden kierre alkaa monesti jo ennen työuraa ja on pitkäkestoinen prosessi; parhaat keinot ovat ehkä käsillä jo ennen ensimmäistään työttömyyspäivää. Mitä aiemmin ongelmiin puutu-

"Sosiaaliturvan suunta 2004" painottaa työllisyysasteen nostamista

Sosiaaliturva on kokonaisuutena kehittänyt myönteisesti, mutta epäsuorasti eri väestöryhmien kesken, sosiaali- ja terveysministeriön julkaisussa Sosiaaliturvan suunta 2004 todetaan. Tilastoaineiston mukaan lapsiperheiden tuet ovat kääntyneet nousuun, mutta toisaalta pienituloisuus rasittaa etenkin yksinhuoltajia. Suhteellinen köyhyys on lisääntynyt, vaikka köyhysaste on Suomessa yhä EU-maiden vertailussa alhainen. Suhteellisen köyhyyden lisääntymistä selitetään sillä, että useiden vähimmäisetuuksien ja perhe-etuuksien taso on jäänyt jälkeen muusta tulokehityksestä. Toimeentulo-ongelmat koettelevat erityisesti pitkäaikaistyöttömiä. Lähes puolet toimeentulotukea saavista kotitalouksista saa myös työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa, julkaisussa todetaan.

Työllisyysasteen nostamista painotettiin sosiaaliturvan kehittämisen edellytyksenä. Täsmätoimien lisääminen, muun muassa pitkäaikaissairaiden kuntouttaminen sekä erityisen suurten kulujen tukeminen, listasi sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre* sosiaalialan mahdollisuuksia vaikeasti työllistyvien ryhmien tukemiseksi.

Sosiaaliturvan suunta 2004 - julkaisu tarkastelee hallituksen asettamia sosiaali- ja terveystyöllisyyttä tavoitteita ja niiden toteutumista.

Julkaisu kokonaisuutena internet-sivuilla www.stm.fi - julkaisut.

taan, sen parempia tuloksia saavutetaan ja sitä vähemmän kustannuksia tulee.

Epävakaata työuran perusta saattaa olla jo lapsuudessa eli tehokkainta varhainen puuttuminen olisi paljon aikaisemmassa vaiheessa kuin mihin työvoimapolitiikka nykykeinoillaan yltää.

Tehokkainta ennen työttömyyttä

Kun työttömyys on alkanut, monta varhaisen puuttumisen mahdollisuutta on jo menetetty. Työvoimahallinnolla on keinoja myös pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisyyn ja yhteistyötä yli hallintorajojen tehdään, mutta tällä hetkellä painotus on kuitenkin enemmän jälkihoidossa. Tulosohjausjärjestelmässä ymmärretään paremmin lukuja ja suureita, kuten käyntejä työvoimatoimistossa ja monet ennaltaehkäisevät toimenpiteet näyttävät abstrakteina kuluerinä, joiden hyötyä on vaikea mitata. Raportissa suositetaan, että vaikutuksien arvioinnissa myös pitkän aikavälin tulokset otettaisiin paremmin huomioon.

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli loppuvuodesta 2004 yli 73 000 pitkäaikaistyöttömää eli yli vuoden työttömänä ollutta. Kaikkiaan työttömiä oli 200 000, alle 25-vuotiaita nuoria työttömistä oli lähes 30 000.

Sosiaalipolitiikan välineitä kaivataan niin elämänsä alkuvaiheen riskien tunnistamisessa kuin myöhemmin epävakaaan työuran vakauttamisessa. Sosiaaliset ja terveydelliset riskit ja ongelmat, puutteellinen koulutus sekä rikkinäinen työura lisäävät pitkäaikaistyöttömyyden uhkaa. Kun työttömyys on muuttunut krooniseksi, vastuu toimenpiteistä kuuluu ensi sijassa sosiaalipolitiikan puolelle, raportissa todettiin.

Puutteellisen koulutuksen ongelmilta ei meilläkään välttyä, vaikka suomalainen koulujärjestelmä on saanut myös huipputuloksia; Suomessa on vanhoista EU-maista toiseksi korkein koulupudokkaiden osuus eli niiden 15-24 -vuotiaiden nuorten määrä, jotka eivät ole töissä tai koulutuksessa.

Varhain liikkeelle

Jo kahdeksanvuotiaiden lasten käyttäytymisestä voi löytää pitkäaikaistyöttömyyden riskitekijöitä. Erikoistutkija **Katja Kokko** Jyväskylän yliopistosta on tutkinut miten lapsen aggressiivinen käytös ja myöhempi pitkäaikaistyöttömyys korreloivat keskenään. Lapsen aggressiivinen käyttäytyminen, koulusopeutumattomuus, varhaisaikuisuuden alkoholiongelmat ja ammattivaihtoehtojen vähyys yhdessä lisäävät riskiä joutua pitkäaikaistyöttömäksi.

- Joillakin aggressiivisesti käyttäytyvillä lapsilla oli kuitenkin suojaavia tekijöitä, jotka estivät lasta joutumasta epäonnistumisen kehälle. Lapsen vähäisetkin sosiaaliset taidot, jos niihin yhdistyivät lapsilähtöiset vanhemmat, laskivat pitkäaikaistyöttömyyden riskin tältä osin olemattomaksi, Kokko totesi.

Sosiaali-, terveys- ja opetusalan ammattilaiset voivat mahdollisesti jo koulussa ja päivähoitossa löytää ja ennaltaehkäistä pitkäaikaistyöttömyyttä. Hyvää ennaltaehkäisyä on muun muassa vanhemmuuden tukeminen sekä sosiaalisten taitojen huomioiminen ja niissä kannustaminen, Kokko mainitsee.

- Hyviin puoliin kannattaa kiinnittää huomiota ja jos lapsella on vähänkin sosiaalisia taitoja, siihen kannattaa tarttua, Kokko sanoi.

J.K.

Lisälukemista ja lähteitä:

Varhainen puuttuminen työllisyyspolitiikan menetelmänä. Tavoitteena hyvä työura.

Työministeriö, joulukuu 2004. Projekti on saanut EU:n komission työllisyys- ja sosiaaliasiain pääosaston tukea. www.mol.fi/earlyintervention - raportit

Katja Kokko: Antecedents and consequences of long-term unemployment.

(Pitkäaikaistyöttömyyden ennakoijia ja seurauksia), psykologian alan väitös, Jyväskylän yliopisto 2001.

Kansalaiskyselytieto on sovellettavissa käytännön työhön

Asukkaiden näkemykset alueensa hyvinvoinnista ja palveluista saa tietoon vain heiltä kysymällä. Tiedolla ei kuitenkaan mitään tee, jos sitä ei voida hyödyntää tai oteta käyttöön.

Parhaimmillaan kansalaiskyselyistä saatava tieto on sovellettavissa hyvinvoinnin kehittämiseen kunnissa ja alan toimijoiden työssä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton tekemissä hyvinvointianalyseissa lähtökohtana on, että niiden avulla saadaan käytännönläheistä ja käytännön tarpeista lähtevää tietoa.

Kansalaiskyselyiden vahvuus on siinä, että ne tuovat esiin kansalaisten oman näkemyksen, joka helposti peittyi viranomaisten käymän keskustelun alle. Kyselyllä saadaan kuva mielipiteiden kokonaisuudesta, jota yksittäiset innokkaat tai vihaiset äänet eivät pääse hallitsemaan. Kun ihmisille annetaan mahdollisuus vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin, samalla tuetaan demokratian toimimista käytännössä. Näin myös lisätään eri toimijoiden vuoropuhelua, herätellään keskustelua ja pystytään suuntaamaan huomiota alueiden erityistarpeisiin ja -piirteisiin.

Tiedon vaikuttavuuden edellytyksenä tietenkin on, että sitä todella käytetään päätöksenteon tukena ja vaikuttamisen välineenä.

Kehittämistyöhön tarvitaan tuoretta tietoa: jo muutaman vuoden vanha tilastotieto on auttamatta myöhässä, jos tilanne vaatii ilmiön varhaista tunnistamista ja nopeaa puuttumista. Suuret rekisteri- ja tilastoaineistot luovat yhdenlaisen näkökulman hyvinvointiin, mutta jättävät usein piiloon ihmisten omat kokemukset ja mielipiteet hyvinvoinnin eri tekijöistä ja palveluista.

Kokonaiskuva yhdistellen

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto toteuttaa hyvinvointianalysejä, joiden lähtökohtana on tuottaa käytännönläheistä ja käytännön tarpeista lähtevää tietoa. Analyysit on rakennettu niin, että ne täyttävät myös tieteellisen tutkimustiedon vaatimukset. Kyselylomakkeen lähettämisestä raportin julkaisemiseen kuluu keskimäärin 6-8 kuukautta, joten tulokset palvelevat nopeaa tiedontarvetta ja vastaavat senhetkistä todellista tilannetta. Erityyppisistä aineistoista keräten, yhdistellen, vertaillen ja analysoiden saadaan alueen hyvinvoinnista ja palveluista mahdollisimman kattava kokonaiskuva.

Hyvinvoinnista ja palveluista saatua tietoa voi hyödyntää ja on hyödynnetty muun muassa osoittamaan hyvinvoinnin ja palveluiden kehittämistarpeita sekä vertaisarviointimittarina, benchmarktityyppisesti. Tulosten avulla voi myös kuvata aluetta suhteessa lähialueisiin tai muuhun Suomeen ja saada pontta sellaisten toimenpiteiden pohtimiseen, joilla esimerkiksi hyvinvointi- ja palveluvajeisiin voidaan puuttua.

Kansalaismielipiteeseen pohjautuva tieto ja ylipäätään analysoitu, jäsennetty tieto on tärkeää, jotta erityyppisiä toimenpiteitä voidaan suunnata oikein. Käyttäjäkunnassa on muun muassa poliitikkoja ja päättäjiä, suunnittelusta ja päätöksenteosta vastaavia viranomaisia, julkisia ja yksityisiä palveluntuottajia ja kansalaisjärjestöjä, niin paikallis-, alue kuin valtakunnantasolta. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa järjestettiin seutukunnittaisia kehittämissuorumeita, joissa

Kansalaisnäkökulman vahvistuminen kehittämistoiminnassa ja politiikassa hyvinvointianalyysin avulla. Nuolet kuvaavat eri ryhmien vuorovaikutusta keskenään.

käytiin läpi kansalaiskyselyistä saatua tietoa ja keskusteltiin sen pohjalta. Tieto on ollut kehittämistyön käytössä myös seutukuntakehittämisessä ja erityyppisissä lautakunnissa. Alueelliset tiedotusvälineet ovat tarttuneet hanakasti aiheisiin ja levittäneet tietoa edelleen.

Tällä hetkellä on meneillään muun muassa Keski-Uudenmaan Kuuma-kuntien hyvinvointianalyysi. Analyysiä pyritään syventämään entisestään ottamalla mukaan myös alueen viranomaisten ja paikallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen tietämys. Tämän vuoden aikana Kuuma-kuntien alueella alkaa Kansalaisosallistuminen seutukehittämisessä -hanke, jossa analyysitietoa käytetään konkreettisena työvälineenä. Kuuma-kuntien hyvinvointianalyysi julkistetaan tämän vuoden aikana.

Aki Siltaniemi, tutkija,

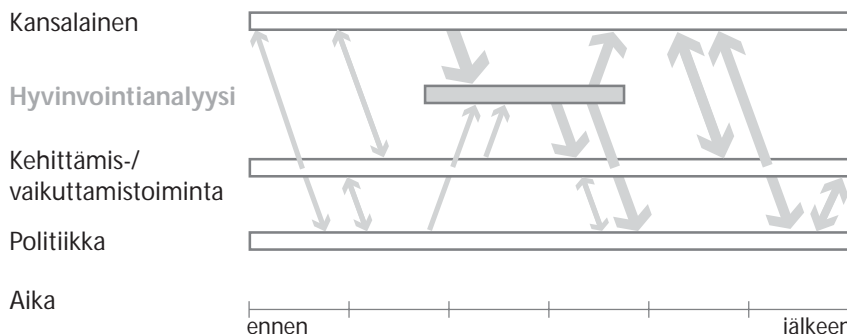
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Laajat otantatutkimukset tuottavat luotettavan kuvan

Keskusliiton toteuttamien kansalaiskyselyiden otannat ovat olleet keskimäärin 5000 henkilön suuria. Satunnaisotannalla valitut kotitaloudet ovat saaneet täytettäväkseen laajan kyselylomakkeen, jossa on kysytty muun muassa hyvinvoinnista, sosiaalisista suhteista, asuinalueesta ja laajasti erityyppisistä palveluista. Otannat ovat olleet riittävän laajoja, jotta niiden avulla on saatu varsin luotettava kuva koko alueen hyvinvoinnista ja palveluista. Analyyseissä käytetään myös uusinta tilastotietoa, muun muassa Altika- ja Sotka-tietokantoja sekä Sosiaalibarometrin tietoja. Hyvinvointianalyysimallia on kehitetty vuosien ajan ja se taipuu myös eri tutkimusalueiden hyvinvoinnin ja palvelujen vertailuun.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto on toteuttanut kansalaiskyselyjä ja niihin perustuvia hyvinvointianalysejä vuodesta 1995 lähtien. Viimeisten kolmen vuoden aikana kansalaisten hyvinvointia ja palveluita on tutkittu Itä-Helsingissä, Itä-Uudellamaalla ja Pohjois-Karjalassa.

Vuodenvaihteessa on käynnistynyt kansalaiskysely Keski-Uudenmaan kuntien alueella.

Maaseutusosiaalityössä korostuu paikallistuntemuksen merkitys

Perinteiset sosiaalityön menetelmät ovat syntyneet kaupungeissa eivätkä ne läheskään aina sovi sellaisenaan maaseudulle. Sosiaalityö pienessä kunnassa on itsenäistä ja monipuolista, mutta leimallista sille on yksin tekeminen, todetaan Soili Hytösen opinnäytetyössä.

Keski-Suomen sosiaaliturvayhdistys palkitsi **Soili Hytösen** opinnäytetyön vuoden parhaana viime marraskuussa. Gradutyö käsitteli paikallistuntemuksen merkitystä pienen kunnan sosiaalityössä, aihetta, josta Hytösellä on myös oma-kohtaista kokemusta.

Pienen kunnan sosiaalityössä työnkuvan rajat ovat usein hyvin löyhät, mikä koetaan sekä voimavarana että uuvuttavana tekijänä. Erityispiirteenä maaseudun sosiaalityössä on myös se, että maaseudulle on ilmeisen vaikea saada sitoutuneita työntekijöitä. Parhaimmillaan pienen kunnan sosiaalityöntekijänä toimiminen voi kuitenkin olla hyvinkin tyydyttävää; työvälaineitä sekä onnistumisen ja keksimisen iloa tuo paikallistuntemus.

Toimintaympäristön ominaislaadun, historian, arvojen, tapojen, kielen, maantieteen, läheisverkostojen tuntemus eli kulttuurikompetenssi luo työssä onnistumiselle puitteita. Kulttuurikompetenssi ei synny hetkessä, vaan kehittyy vähitellen työkokemuksen karttuessa ja tiedon lisääntyessä – seikka, jonka olisi hyvä käydä ilmi myös sosiaalityön opeutuksessa, jotteivät erilaiset ympäristöt ja toimintakulttuurit säikäyttäisi vastavalmistuneita sosiaalityöntekijöitä.

Itsenäistä, yksinäistä, monipuolista

Hytönen kuvaa pienen kunnan sosiaalityötä itsenäiseksi, yksinäiseksi ja monipuoliseksi. Työntekijän vastuu on suuri ja itsenäiseen päätöksentekoon on kyettävä. Toimenkuvaan saattaa sisältyä muutakin kuin sosiaalityötä, esimerkiksi talousvelkaneuvonta tai kunnan asuntoasioiden hoito. Hytösen mukaan työ on käytännönläheistä ja se mielletään vähemmän byrokraattiseksi kuin kaupunkisomiaalityö.

Opinnäytetyöstä käy ilmi, että pienen kunnan sosiaalityöntekijät korostavat

tasavertaisuutta ja palveluallttiutta asiakassuhteissa. Asiakas saattaa pienellä paikkakunnalla olla tuttu muista yhteyksistä ja kun useat asiakassuhteet kestävät vuosia, kiinnitetään asiakaspalvelun laatuun erityistä huomiota. Tämä korostui erityisesti pitkään samassa paikassa olleiden sosiaalityöntekijöiden työssä. Sosiaalityöntekijälle hyväksi ominaisuudeksi mainittiin arkisuus; työntekijän tulee olla helposti lähestyttävä.

Työn varjopuolina maaseudun sosiaalityöntekijät nimesivät työn pirstaleisuuden, työpaineen sekä usein myös työyhteisön ja ammatillisen tuen puutteen. Sosiaalijohtajan tuki – tai sen puute – koettiin merkityksellisenä. Yhteistyökumppaneiden kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja sitä pidetään hyvin tärkeänä. Omasta erityisosaamisesta oltiin eniten huolestuneita lastensuojelutyössä.

Kokemus kiertoon

Kulttuurikompetenssi voidaan väljäsiti määritellä maaseudun sosiaalityön erityisyydeksi. Se on maaseudun paikallistuntemuksen, ihmisten tapojen ja asenteiden sekä sosiaalisten verkostojen ja epävirallisten auttajatahojen tietoista hyödyntämistä sosiaalityössä. Asiakaslähtöisyys korostuu entisestään. Esimerkiksi avoimuuden palvelukartoituksessa selvitetään ensin asiakkaan omat aut-

Toimintaympäristön historian, arvojen, tapojen, kielen, maantieteen, läheisverkostojen tuntemus luovat työssä onnistumiselle puitteita.

tamisverkostot ja vasta sitten viralliset tukimuodot.

Alan kirjallisuuteen kulttuurikompetenssi on tullut ruotsalaisen maaseudun sosiaalityön tutkijan **Alf Ronnbyn** kehittäelmänä. Perinteiset sosiaalityön menetelmät ovat syntyneet kaupunkimaisessa ympäristössä eivätkä ne läheskään aina sovellu maalle.

Kokeneet sosiaalityöntekijät voivat opettaa paikallistuntemusta uusille sosiaalityöntekijöille.

- Omassa tutkimuksessa tätä kompetenssia tai kokemustietoa käyttivät eniten pitkään työssä olleet kokeneet sosiaalityöntekijät. Heillä oli kokonaisvaltainen näkemys paikallisista olosuhteista ja kunnan asukkaista. He puhuivatkin useimmiten ihmisistä ja kuntalaisista kuin asiakkaista. Lisäksi useimmat heistä olivat innostuneita työstään maaseudun sosiaalitoimistossa ja sitoutuneita työskentelemään juuri kyseisessä kunnassa, Hytönen kertoo. Toisaalta maaseutusosiaalityön hauraudesta kertoo jotain se, että syksyllä 2002 ainoastaan kolme tai neljä haastattelusta seitsemästä sosiaalityöntekijästä toimi enää samassa työssä kuin haastatteluhetkellä keväällä 2002.

Hyödyksi rekrytoinnissa

Nuoremmat ja sosiaalityöntekijät, joilla oli lyhyempi työkokemus, tekivät usein työtään melko ”yleisellä tasolla”, eivätkä liiemmin ottaneet huomioon paikkakunnan erityispiirteitä. Sillä, että kulttuurikompetenssin merkitystä ei vielä ole kovin laajasti käsitetty, voi olla yhteyttä pienten paikkakuntien vaikeuksiin saada rekrytoitua sosiaalityöntekijöitä. Sosiaalityön opinnoissa saattaisi olla hedelmällistä hyödyntää pitkään maaseudulla työskennelleitä ammattilaisia. Tästä hyötyisivät sekä pienet kunnat että opiskelijat.

Kulttuurikompetenssin käsitteen ja sen tuomien toimintamahdollisuuksien saaminen mukaan sosiaalityöhön avaa uusia näkökulmia, joiden soisi leviävän laajemmallekin hyvinvointialan työhön.

Anne Astikainen, kehittämispäällikkö, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Kokemus pienessä kunnassa innosti aiheeseen

Keski-Suomen sosiaaliturvayhdistys jakoi ensimmäisen Vuoden opinnäytetyö -tunnustuksensa sosiaalityöntekijä Soili Hytöselle marraskuussa 2004. Hytösen gradu, Pienen kunnan sosiaalityö ja kulttuurikompetenssi eli tapaustutkimus seitsemän pienen kunnan sosiaalityöntekijän kokemuksista työstään ja kulttuurikompetenssin käytöstä sosiaalityössä, on laadullinen tapaustutkimus jossa haastateltiin viittä pienen kunnan sosiaalityöntekijää ja kahta sosiaalijohtajaa Keski-Suomen maakunnasta. Työn pohjana on laaja perehtyneisyys sosiaalityön kotimaiseen ja pohjoismaiseen tutkimukseen, samoin maaseutututkimukseen. Pieneksi määriteltiin kunta, jossa on 1300-3100 asukasta.

- Tavoitteena oli kuvata yksin tehtävää sosiaalityötä maaseudulla ja halusin saada pienten kuntien sosiaalityöntekijöiden ääntä kuuluviin, sanoo Soili Hytönen. Hytönen kiinnostui aiheesta, koska on itse vuosia työskennellyt pienessä sosiaalitoimistossa. Maaseudun sosiaalityötä on tutkittu vähän, eikä sitä juurikaan käsitellä sosiaalityön opinnoissa. Pienten kuntien sosiaalitoimistoihin on vaikea saada päteviä ja pitkäaikaisia sosiaalityöntekijöitä, mutta Hytönen halusi työssään kuvata nimenomaan työn hyviä puolia ja maaseudun sosiaalityön voimavaroja.

Keski-Suomen sosiaaliturvayhdistys kiitti opinnäytetyössä muun muassa sitä, että Hytönen on yhdistänyt laajan teoria-aineiston ymmärtävään vuorovaikutukseen haastattelemiensa sosiaalityöntekijöiden kanssa. Tästä on syntynyt uusia näköaloja ja työvälineitä avaava tutkimus, joka on harvinaislaatuinen pro gradu -työ. Se osoittaa tekijänsä kykyä yhdistää laajoja asiakokonaisuuksia ja rakentaa uutta ymmärrystä sosiaalityön sisälöstä ja toimintatavoista erilaisissa ympäristöissä, palkinnon perusteluissa todettiin.

Lähteitä ja luettavaa:

Soili Hytönen: *Pienen kunnan sosiaalityö ja kulttuurikompetenssi eli tapaustutkimus seitsemän pienen kunnan sosiaalityöntekijän kokemuksista työstään ja kulttuurikompetenssin käytöstä sosiaalityössä*. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, 2002
Alf Ronnby 1991

Lars Bergström & Elsebeth Fog 1996

Ajankohtainen väitös omaishoitajista

Harvoin akateeminen tutkimus osuu niin hyvin suomalaiseen arkeen kuin *Tapio Kirsin* väitöskirja *Rakasta, kärsi ja kirjoita*. Tutkimus kertoo demen-toitunutta puolisoaan hoitaneiden naisten ja miesten kokemuksista. Väitös tarkastettiin joulukuussa 2004 Tampereen yliopistossa.

Tutkimus antaa äänen niille tuhansille naisille ja miehille, jotka hoitavat dementoitunutta omaistaan. Omaishoitajamiehet siirtyvät usein elämässään aivan oudolle alueelle, tutkimuksessa muistutetaan. Sekä miehet että naiset kokevat omaishoidossa ristiriitaa. Toisaalta on velvollisuus ja

halu hoitaa, toisaalta kokemus riittämättömyydestä ja rasittuneisuudesta.

Omaishoitajat tarvitsisivat nykyistä vahvempaa taloudellista ja tiedollista tukea, sillä omaishoitaja kokee hyvin usein jäävänsä yksin. Dementiayhdistysten ja erilaisten vertaistukiryhmien apu ja tuki on merkityksellistä, Tapio Kirsi toteaa.

Arja Jämsén

Tapio Kirsi: *Rakasta, kärsi ja kirjoita*. Acta Universitatis Tamperensis 1051. Tampere University Press. Tampere 2004.

Perusteellisesti sosiaalivakuutuksesta

Sosiaalivakuutusta tulisi selkiyttää sosiaaliturvan kehittämiseksi, totesi Kansaneläkelaitoksen pääjohtaja *Jorma Huuhtanen* Vakuuttava sosiaalivakuutus? -julkaisun tiedotustilaisuudessa.

Artikkelijulkaisussa pohditaan sitä, vakuuttaako sosiaalivakuutus todella, mitä sosiaalivakuutus oikeastaan on ja miten se määritellään sekä mikä sen

tehtävä on hyvinvointivaltiossa.

Sosiaalivakuutuksen tulevaisuudennäkymien lisäksi kirjassa luodaan katsaus sen historiaan parinkymmenen koti- ja ulkomaisen asiantuntijan voimin.

Vakuuttava sosiaalivakuutus?

Toim. Katri Hellsten ja Tuula Helne, Kansaneläkelaitos, 2004

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto jakaa vuosittain yhden Kansalaistoiminnan valtakunnallisen tunnustuspalkinnon. Palkinnon tarkoituksena on tehdä näkyväksi kansalaistoiminnan, erityisesti

vapaaehtoistoiminnan roolia hyvinvoinnin tukemisessa. Se jaettiin nyt kymmenennen kerran. Palkinto on keraamikko Erkka Auermaan keraaminen veistos sekä kunniakirja.

Maaseudun tukihenkilöverkko toimii keskinäisen tuen voimalla

Viime vuoden Kansalaistoiminnan valtakunnallinen tunnustuspalkinto myönnettiin Maaseudun tukihenkilöverkolle. Palkinnon myöntää Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ja se ojennettiin Vapaaehtoistoiminnan päivänä joulukuussa Helsingissä.

Kansalaistoiminnan tunnustuspalkinnolla halutaan tehdä näkyväksi kansalaistoiminnan, erityisesti vapaaehtoistoiminnan roolia hyvinvoinnin edistämiseksi.

Maaseudun tukihenkilöverkko syntyi vuonna 1997, lievittämään etenkin EU:n maaseutuväestössä aiheuttamaa huolta. 300 emäntää, isäntää tai muun maatalouskoulutuksen saanutta, koulut-

tautunutta tukihenkilöä on tällä hetkellä mukana toiminnassa. Vastaavia tukihenkilöitä on 60. Tukihenkilöihin otetaan yhteyttä niin ihmissuhdekriseissä, työssä jaksamisen ongelmissa, taloudellisissa vaikeuksissa kuin mielenterveyden pulmissakin.

Tukihenkilöverkko on pyrkinyt siihen, että ihmiset tunnistaisivat avun tarpeen riittävän varhaisessa vaiheessa ja että kipeistäkin asioista opittaisiin puhumaan. ”Hae apua ennen kuin paha olo tai väsymys johtaa uupumiseen ja masennukseen”, verkon esitteessä mainitaan.

Maaseudun tukihenkilöverkon toi-

minnassa kiteytyvät vapaaehtoistoiminnan ja kansalaistoiminnan piirteet: aktiivinen osallistuminen, toinen toistensa tukeminen, arjessa selviytymisen edistäminen, tiedon lisääminen, kokemusten jakaminen ja valmiuksien parantaminen, palkinnon perusteluissa todettiin.

Lisää tietoa Maaseudun tukihenkilöverkosta muun muassa internet-osoitteessa www.tukihenkilo.fi. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta voi tilata Auli Sulinin julkaisun verkon vaiheista: ”Tukea ihmiseltä ihmiselle, Maaseudun tukihenkilöverkko.” Katso myös Sosiaali- ja terveysturvan viesti 6/2002 tukihenkilöverkon osallistumismotiiveista: Oma kokemus motivoi vapaaehtoistoimintaan, s. 29.

Maaseudun tukihenkilöverkon puolesta palkinnon vastaanottivat aluetyöntekijä Veli Kaukkila, tukihenkilöt Helena Kallio ja Jorma Mäkimantila, ohjausryhmän puheenjohtaja Terttu Mielikäinen ja koordinaattori Eija Sipiläinen.

Työttömien yhdistyksen Eva Aaltoa kiitettiin kannustavuudesta

Ylöjärven Työttömät ry:n toiminnanjohtaja **Eva Aalto** palkittiin ansioistaan kansalaistoiminnassa, työttömien asioiden edistäjänä. Aalto on ollut yhdistyksen toiminnanjohtajana huhtikuusta 1998. Tällä hetkellä Ylöjärven työttömät on jäsenmäärältään jo Pirkanmaan suurin työttömien yhdistys. Aalto on myös tärkeä toimija työttömien Pirkanmaan yhteistoimintajärjestössä.

Ylöjärven työttömien yhdistyksessä jäsenet määrittelevät itse sen miksi, miten ja kenen hyväksi toimivat. Aalto on korostanut toiminnan jäsen- ja osallistujälähtöisyyttä: ihmisten ehdoilla ja ihmisten hyväksi, mukanaolijoiden arvoja ja intressejä kunnioittaen.

Toiminnan lähtökohtana ovat keskinäinen yhteisymmärrys ja luottamus; samoin se, osallistua ja

Yhdistys aikana pari-siin

myös työllistää vuoden kymmentä henkilöä erilaisiin tehtäviin. Työntekijät ja lähipiiri ovat kuvanneet Eeva sanomalla, että hän kuuntelee huolet ja murheet luottamuksella ja suhtautuu tasa-arvoisesti kaikkiin.

Kuva: Jouko Rauhala

Jäsenyhteisöjen ehdotuksesta voidaan myöntää Kansalaistoiminnan palkintoja aktiivisille jäsenille ja vapaaehtoistoimijoille. Myös Kansalaistoiminnan palkinnot on tehnyt Erkka Auermaa. Vuonna 2004 palkintoja haettiin 15 kappaletta.

Pitkäaikainen puheenjohtaja Pehr Löv palkittiin

Finlands Svenska Socialförbund r.f:n pitkäaikaiselle puheenjohtaja **Pehr Löville** myönnettiin tunnustus-palkinto aktiivisesta kansalaistoiminnasta. Löv oli Socialförbundin puheenjohtaja vuodesta 1996 viime vuoden loppuun asti. Hän on lisäksi osallistunut monien muiden järjestöjen ja yhdistysten luottamustoimintaan. Löv on valjastanut osaamisensa yhteisen hyvinvoinnin kehittämiseksi myös muun muassa kansanedustajana, lääkärinä sekä terveydenhuollon asiantuntijana.

Puijonlaakso Seura palkittiin kaupunkikulttuurin kehittämisestä

Palkinto myönnettiin Pohjois-Savon sosiaaliturvayhdistyksen ehdotuksesta ja perusteissa mainittiin muun muassa Puijonlaakso Seuran aktiivinen rooli uudenlaisen kaupunkikulttuurin kehittämisessä. Seura on toteuttanut kolmivuotisen Yhessä immeisiks' -hankkeen, jossa haettiin uudenlaisia ja kaupunkiin sopivia vuorovaikutusmalleja erityisesti ikääntyvälle väestölle.

Hankkeessa onnistuttiin yhdistämään järjestöjen työntekijät, kaupungin työntekijät sekä järjestäytymättömät toimijat yhteistyöhön, joka tukee asukkaiden omaehtoista toimintaa. Saman katon alla on toimittu kitkatta ja tilojen yhteiskäyttö on sujunut hyvin. Hankkeeseen on osallistunut aktiivisesti myös sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita ja siitä on tehty lu-

kuisia opinnäytetöitä.

Viime vuonna päättyneen hankkeen perusajatuksena oli ihmisen yhteisöllisenä ja sosiaalisena toimijana: tavoitteena oli osallistujien kumppanuus, elinvoimaisuus, osallisuus ja koko yhteisön voimavarojen kasvu.

Yhessä immeisiks' -hanke toteutettiin vuosina 2000 - 2003 Raha-automaattiyhdistyksen tuella, Puijonlaakson Palvelukeskuksen tiloissa. Vaikka hanke on päättynyt, toiminta jatkuu edelleen ja tuottaa myös uusia yhteistyömalleja muissa kaupunginosissa. Vaikutuksina mainitaan muun muassa, että asukkaiden mahdollisuus osallistua erilaisiin kulttuuritilaisuuksiin on lisääntynyt. Puijonlaaksossa toimintaan osallistuu viikoittain 200:sta 400:aan ihmistä. Toimintapiirejä, joita vertaisohjaajat vetävät, on 27. Myös Puijonlaakson palvelukeskuksen tilojen käyttö on kasvanut: arviolta 20 prosentista 80 prosenttiin.

Puijonlaakso Seuran puolesta tunnustus-palkinnon vastaanottivat johtoryhmän puheenjohtaja Tuula Merjola-Partanen, hallituksen jäsenet Kalle Keinänen ja Aino Manninen sekä projektikoordinaattori Eeva-Liisa Perki-Latvaniemi. Kuvassa myös seuran aktiivisia toimijoita.

Kutsumusta ja likaista työtä

Suomalainen hyvinvointivaltio on (jälleen kerran) murrosvaiheessa ja hyvinvointityön ammattien toimintaympäristöt rajassa muutoksessa.

Lea Henriksson & Sirpa Wrede (toim.)
Hyvinvointityön ammatit. Gaudeamus.
Helsinki 2004. 243 s.

Lea Henrikssonin ja Sirpa Wreden toimittamassa Hyvinvointityön ammatit -julkaisussa käsitellään 11 kirjoittajan voimin hyvinvointityön ammattien tutkimusta, "oikeaa" ammatillisuutta ja hyvinvointityön uusia jakoja. Ammatteja tarkastellaan eri näkökulmista laajassa yhteiskunnallisessa toimintaympäristössä, jossa mukana ovat valtion ja kuntien lisäksi kansalaisyhteiskunta, markkinat ja kirkko.

Artikkelit liikkuvat kutsumuksesta uupumukseen ja ammattikunnittaisista tapaustutkimuksista, caseista, makrotason yhteiskunnallisten muutosten ja vaikutusten äärelle. Yhteistä hyvinvointityön ammattiteille on jatkuva muutos, sukupuolittuneet ihanteet ja käytännöt sekä elämän ja yhteiskunnan jatkuvuuden turvaaminen. Aina on tarvittu ja tarvitaan hoitoa ja hoivaa, tukea ja apua.

Ulla Maija Kauppinen-Perttulan artikkelissa diakonissakutsumuksesta *sisar Annan* kamppailu ja uupumus sadan vuoden takaa tuntuu tutulta tänäkin päivänä.

Silva Tedre osoittaa artikkelissaan miten viime aikoina on sekä virallisen hoidon määrittelyistä että käytännöistä py-

ritty puhdistamaan näkymättömiin ruumiillinen ja arkinen työ. Tämä on ajankohtainen kysymys nyt, kun vanhusten kotona asumista tuetaan ja kotihoitoa kehitetään. Miten käy jokapäiväisen elämän ja hyvinvoinnin kannalta olennaisten niin sanottujen likaisten töiden: siivouksen, kylvettämisen tai saunotuksen?

Muut artikkelit käsittelevät muun muassa sairaanhoitajien kestävyttä, seurakuntadiakonin työtä kirkon ja valtion välissä sekä hyvinvointipalvelujen markkinointumista.

Tervetullut teos painottuu tarkastelussaan terveydenhuollon ammatteihin. Jään odottamaan teosta, jossa samansuuntaisesti tarkasteltaisiin sosiaalialan ammattien muotoutumista ja kykyä vastata muuttuviin haasteisiin. Työtä tarvitaan, jottei markkinointumisen ja kilpailutus, *Raija Julkusen* sanoin, "kokonaan siirrä valtaa valkotakeilta, hyvinvointityön ammattilaisilta, talouden ja juristerian harmaatakeille."

Arja Jämsén

Mikä olennaista sosiaalityössä?

Kyösti Raunion tuore kirja käsittelee muun muassa suomalaisen sosiaalityön ikuiselta tuntuva tilaa: epämääräisyyttä. Lähtökohta on tosi ja tarpeen aikana, jolloin esimerkiksi kunnallisesta sosiaalityöstä näyttää katoavan viimeinenkin veto voima samalla, kun epätasa-arvo kuntalaisten kesken lisääntyy ja sosiaalityön osaamisen ja näkemyksen tarve yhteiskunnassa kasvavat.

Kirjassa lähdetään liikkeelle sosiaalityön varhaisista juurista, *Mary Richmondista* ja *Jane Addamsista*. Pääpaino on kuitenkin siinä, millaiset näkymät sosiaalityöllä pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa on. Sosiaalityötä tarkastellaan sen yhteiskunnallisessa kontekstissa sekä vertaillaan sosiaalityön paikkaa ja tehtävää erilaisissa sosiaalipoliittisissa malleissa. Tämä tarkastelu nostaa hyvällä tavalla esille erot pohjoismaisen hyvinvointikonsensuksen ja brittiläisen kulttuurin välillä esimerkiksi suhtautumisessa ammatilliseen interventioon. Kun kansainvälinen yhteistyö ja kanssakäyminen lisääntyvät myös sosiaalityön kentällä, näiden peruserojen ymmärtäminen on välttämätöntä.

Sosiaalialan eetos, tietoisuus arvoista ja etiikasta sekä sosiaalityön ammatin perustana oleva tieto muodosta-

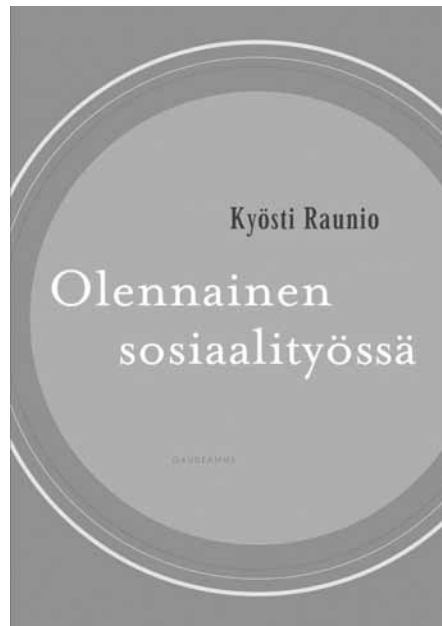
vat keskeisen osan kirjan annista. Ajankohtainen kysymys sosiaalityön ammatin ja käytännön kannalta on miten vakuuttaa muut ammattikunnat sosiaalityön merkityksestä. Kirjassa kysytään mitä ovat sosiaalityön erityinen tieto ja asiantuntemus.

Kiintoisa kysymys on myös tuttu puhe sosiaalityön hiljaisesta tiedosta. Onko tieto jopa liian hiljaista? Näkemys sosiaalityöstä tiedon tuottajana ja analysoijana on ajankohtainen. Tutkimusten mukaan suurin osa sosiaalityöntekijöistä ei katso, että yhteiskunnallinen vaikuttaminen kuuluisi olennaisesti työnsä kuvaan. Hiljainen tieto ei muutu käytännön viisaudeksi eikä uudeksi toiminnaksi ilman tiedontuottajan henkilökohtaista aktiivisuutta. Raunio toteaa, että sosiaalisen raportoinnin ja analyysin vahvistaminen olisivat sosiaalityöntekijöiden yhteisöjen yhteinen tehtävä. Tässä olisi tilaa uusille käytännön sosiaalityön kehittämisen muodoille; konsultaatiorenkaille ja kehittäjäryhmille.

Sosiaalityön ytimiksi kirjassa nostetaan emansipatorinen hyvinvointipolitiikka ja elämänpolitiikka. Sosiaalityön tehtävä on tarjota ihmisille uusia, "toisia" mahdollisuuksia ja vaihtoehtoisia suuntia. Näin hahmotettuna sosiaalityön asi-

antuntemuksella on käyttöä kaikille kansalaisille.

Arja Jämsén

Kyösti Raunio: Olennainen sosiaalityössä.
Gaudeamus. Helsinki 2004. 262 s.

kirjallisuutta

Julkaisutilaukset Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitosta, puh. (09) 774 721, faksi (09) 738 123, sp. julkaisut@stkl.fi tai liiton internet-sivujen kautta www.stkl.fi

Marja Vuorinen, Riitta Särkelä,
Anne Perälähti, Juha Peltosalmi, Pia Londén

PAIKKANSÄ PITÄVÄT

Sosiaali- ja terveysjärjestöt paikallisina toimijoina

Millaista ja tukea ja palveluja sosiaali- ja terveysjärjestöt tarjoavat paikallisesti ja alueellisesti? Minkälaisia ovat paikallisyhdistysten toimintaedellytykset ja ajankohtaiset haasteet? Mitä on järjestöllisen toiminnan erityisanti?

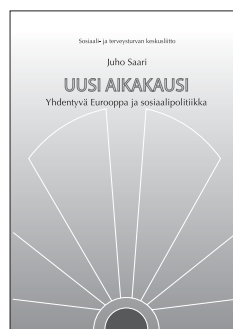
Paikkansa pitävät -julkaisu on viisivuotisen kehittämishankkeen ensimmäinen tutkimusraportti. Se antaa kuvan järjestöjen paikallisen ja alueellisen toiminnan monipuolisuudesta, haasteista ja mahdollisuuksista sekä järjestöjen roolista paikallisten hyvinvointipalvelujen ja tuen tarjoajina.

Julkaisija Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto
ISBN 951-747-158-0, 169 sivua. Hinta 23 euroa.

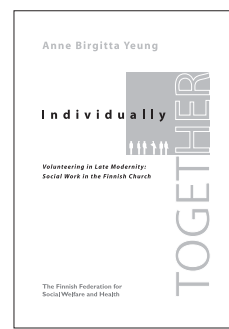
SOSIAALI-
BAROMETRI
2005

ISBN 951-747-160-2 Hinta 25 euroa. Yhteishinta kuviot ja taulukot sisältävän cd:n kanssa 40 euroa. Ilm. huhtikuussa.

Juho Saari
UUSI
AIKAKAUSI

ISBN 951-747-152-1, 460 sivua. Hinta 32 euroa.

Anne Birgitta Yeung
INDIVIDUALLY
TOGETHER
YKSILÖLLISESTI
YHDESSÄ

ISBN 951-747-157-2, 170 sivua ja neljä artikkeliliitettä. Hinta 23 euroa.

tänä vuonna ilmestyvät

helmikuu

HYVE-PROJEKTISTA PYSYVÄÄN KEHITTÄMISKUMPPANUUTEEN

10 vuotta sitten alkaneesta, hyvinvointivaltion uusiin haasteisiin ratkaisuja etsineestä projektista on tullut monilla alueilla sopimuksellista kumppanuuteen perustuvaa yhteistä kehittämistoimintaa. Tekijät ja kokijat kertovat, miten on edetty kohti välittämisen ja kohtaamisen kulttuuria.

huhtikuu

SOSIAALIBAROMETRI 2005

Hyvinvointipalvelujen tilaa kartoittava ajankohtaiskatsaus ilmestyy jälleen perusteellisena tietopakettina.

elokuu

NÄIN ONNISTUT PROJEKTISSA

Erityisesti järjestöille tarkoitettu projektikirja esittelee projekteja kehittämistoiminnan osana, projektien elinkaarta, hallintaa, johtamista, arviointia, rahoitusta ja kriittisiä menestystekijöitä. Kirjaan sisältyy myös selkeä käytännön opas projektityöntekijöille.

syyskuu

PAIKKANSÄ PITÄVÄT - TOINEN OSA

Toinen tutkimusraportti alueellisesta tiedosta ja sosiaali- ja terveysjärjestöistä paikallisina toimijoina, ennakoi ensi vuonna ilmestyvää Järjestöbarometriä

lokakuu

VAPAAEHTOISTOIMINNAN KOULUTUSAINEISTO

marraskuu

SOSIAALI- JA TERVEYSTURVAN KALENTERI JA PÖYTÄPÄIVYRI

marras-joulukuun vaihde

KUUMAKUNTIEN HYVINVOINTIANALYYSI

Tarkempia tietoja Sosiaali- ja terveysviestistä ja liiton [www.sivuilta osoitteesta](http://www.sivuilta.osoitteesta) www.stkl.fi

On onniteltu

- 60 vuotta täyttäneitä
- Diana Timosta ja
- Anja Lehtosta
- Sosiaalineuvoksen arvonimen saaneita
- Tor Jungmania ja
- Markku Niemelää.
- Elli Aaltosta nimityksestä sosiaalineuvoksen virkaan Itä-Suomen lääninhallituksessa

Kymen-Karjalan sosiaali- ja terveysturva ry:n Kouvossa 1.12. järjestämään seminaariin kokoontui joukko alueen merkittäviä sosiaalipolitiikan asiantuntijoita pohtimaan sosiaalipolitiikan tulevaa suuntaa.

Kuva: Juha A. Pantzar

Jäsenkysely strategiatyön pohjaksi

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton jäsenyhteisöille lähetettiin tammikuussa neljä tiivistä ydinkysymystä, joihin on pyydetty vastaukset 28.2. mennessä. Tällä kyselyllä pohjustetaan tänä keväänä käynnistyvää strategiatyötä, joka valmistuu vuoden 2006 maaliskuussa pidettävään liittokokoukseen. Liittokokous on liiton ylin päättävä elin, joka valitsee liittovaltuuston, hyväksyy edeltävän liittokokouksen toimintakatsauksen ja päättää tulevan kauden sosiaali- ja terveysturvan toimintalinjasta. Tämänhetkinen, vuoden 2003 liittokokouksen vahvistama strategia "Osallisuus ja kestävä hyvinvointi" nostaa keskusliiton toimintaa ohjaaviksi keskeisiksi arvoiksi ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden sekä osallisuuden ja yhteisvastuun.

Keskusliiton toiminnan perustana on hyvä tuntuma ihmisten arkeen ja selviytymisen pulmiin. Tämä rakentuu paitsi monipuolisen oman tiedontuotannon kautta, myös laaja-alaisessa vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä jäsenyhteisöjen kanssa. Tällä hetkellä keskusliiton jäseninä on 116 valtakunnallista sosiaali- ja terveysjärjestöä, 16 alueellista sosiaali- ja terveysturvayhdistystä, viisi ammatillista yhdistystä sekä tukijäsenenä 125 kuntaa ja kolme yhteisöä, joiden avulla kuva toimintaympäristön muutoksesta ja haasteista hahmottuu ja tavoitteet ja painopisteet jäsentyvät.

Jäsenkyselyn tulokset toimivat pohjana työlle, joka jatkuu liiton eri toimi- ja luottamuselimissä tämän vuoden ajan. "Työrukkasena" on hallituksen asettama strategiatyöryhmä, johon kuuluvat puheenjohtaja *Elli Aaltonen*, varapuheenjohtaja *Marita Ruuhonen*, hallituksen jäsen *Erkki Torppa*, toiminnanjohtaja *Riitta Särkelä*, kehitysjohtaja *Juha A. Pantzar* ja tiedottaja *Pirjo Tiippana*.

Liiton tämänhetkiseen strategiaan voi tutustua osoitteessa www.stkl.fi/2002_info_strategia.html.

Kansainvälisen sosiaalipolitiikan päivä

Katastrofipolitiikkaa vai globaalia sosiaalipolitiikkaa?

14.3. klo 13-16

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Kotkankatu 9, Helsinki

Suomen ICSW-toimikunta ja Sosiaali- poliittinen yhdistys järjestävät seminaarin, jossa pohditaan muun muassa epävarmuuden ja sosiaalipolitiikan suhdetta, kehitysyhteistyön haasteita sekä kansalaisjärjestöjen roolia sosiaalisen kehityksen ja turvallisuuden edistäjinä. Olemmeko matkalla kohti katastrofipolitiikkaa vai globaalia sosiaalipolitiikkaa?

Erillistä ilmoittautumista ei tarvita. Tilaisuus on maksuton.

Kultaiset ansiomerkit

Tauno Ahokas ja *Heikki Vainio* saivat Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton kultaiset ansiomerkit.

Ahokas on ollut

Rauman sosiaalilautakunnassa yhtäjaksoisesti 28 vuotta, näistä 13 puheenjohtajana ja Vainio lautakunnan jäsenenä 13 vuotta.

Kuva: Tuja Laaksonen

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton koulutustapahtumia keväällä 2005

helmikuu

9.-10.2. Järjestöjohdon sosiaali- ja terveysturvan kehittämissymposiumi, Tampere

14.2. Järjestöt ja yritykset hyvinvoinnin edistäjinä, Mikkeli

maaliskuu

11.3. Vapaaehtoistyön tulevaisuusversta, Jyväskylä

15.-16.3. Ideasta projektiksi, Helsinki

huhtikuu

4.-5.4. EU ja suomalainen sosiaalipolitiikka, Helsinki

7.4. Pohjalaismaakuntien järjestötoiminnan neuvottelupäivä, Helsinki

13.-14.4. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysturvan kehittämisspäivät Helsinki

20.4. Työsuhdepäivä, Helsinki

21.4. Kuvallinen viestintä, Helsinki

28.4. Arviointi kehittämisen tukena, Helsinki

Lisätietoja tapahtumista saat internetsivuilta www.stkl.fi tai ota yhteyttä: kehitysjohtaja Juha A. Pantzar, 050 313 0523 tai koulutussihteeri Merit Lemminki, 050 596 3679

Kehitä itseäsi korkeatasoisissa koulutuksissa!

KOULUTUKSIA JA TAPAHTUMIA

Hoitotyön laatupäivät 2005

10.-11.2.2005 Helsinki

Vastaanotto toiminta
perusterveydenhuollossa
10.-11.2.2005 Helsinki

Terveydenhuollon palvelujen hankinta ja hoitotakuu
15.2.2005 Helsinki

Osastonsihteerien koulutuspäivät
7.-9.3.2005 Helsinki - Tukholma

Todistuskäytäntö terveydenhuollossa
8.3.2005 Helsinki ja 6.4.2005 Oulu

Call center toiminta terveydenhuollossa
9.3.2005 Helsinki ja 12.4.2005 Oulu

Lääketyöntekijöiden ja farmanomien täydenniskoulutuspäivät
9.-10.3.2005 Tampere

Potilasasiamiestoiminnan peruskurssi
14.-15.3.2005 Helsinki

Sähköinen asiointi terveydenhuollossa
17.-18.3.2005 Kuopio

Mitä uutta palveluohjaus tuo asiakastyöhön
(Palveluohjauksen case management)
18.3.2005 Turku ja 13.5.2005 Helsinki

Sosiaali- ja terveystoimen konekirjoittajien ja
tekstinkäsittelijöiden koulutuspäivät
22.-23.3.2005 Helsinki

Hyvä paha lääke
4.-5.4.2005 Helsinki

Sairaala- ja laitospulainen työryhmän jäsenenä
7.-8.4.2005 Helsinki

Efeko Oy
Toinen linja 14, 00530 Helsinki
Vastuuhenkilö: Koulutuspäällikkö Jari Koivisto
Tilaa esite!
Koulutussihteeri Sanna Spärman
puh. (09) 771 2418
etunimi.sukunimi@efeko.fi

RYHMÄTYÖ RY- 45 VUOTTA

1. RYHMÄTYÖMENETELMÄN KURSSI 6.6.-10.6.2005 Hartolassa
2. RYHMÄTYÖN PERUSKURSSI 13.6.-18.6.2005 Hartolassa
3. KOLMIVUOTISEN PERHETERAPIAKOULUTUKSEN seuraava koulutusryhmä alkaa 6.6.-10.6. ja 24.10.-28.10.2005 Hartolassa
4. TYÖNOHJAUSSKURSSI 4.7.-9.7.2005 Hartolassa
5. TYÖYHTEISÖN YHTEISTOIMINTAKURSSI 11.7.-15.7.2005 Hartolassa
6. RYHMÄDYNAMIIKAN KURSSI 1.8.-6.8.2005 Hartolassa
7. KAKSIVUOTISEN TYÖNOHJAAJAKOULUTUKSEN seuraava koulutusryhmä alkaa 23.9.-25.9.2005 Hartolassa
8. KAKSIVUOTISEN RYHMÄDYNAMIISEN JOHTAJUUSKOULUTUKSEN seuraava koulutusryhmä alkaa 7.4.-9.4. ja 5.5.-7.5.2006 Hartolassa

Lisätietoja näistä ja muusta RYHMÄTYÖOPISKELUSTA saa:
puhelin (09) 612 1650, faksi (09) 612 1652
int: www.kolumbus.fi/ryhmatyo sähköp: ryhmatyo@kolumbus.fi

KOULUTUSTA AMMATTIIN JA TAITOJA ITSENÄISEEN ELÄMÄÄN

- kulttuuriala
- matkailu-, ravitsemis- ja talousala
- tekniikan- ja liikenteenala
- valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus
- ammatillinen lisäkoulutus

Haku aika koulutukseen 1.1.-15.3.2005

Alavuden erityisammattikoulu

Kasarmintie 10, 63300 ALAVUS

puh.(06) 516 8111 www.aeak.fi Alavus@aeak.fi

33. Kuntoutuspäivät

Järjestäjä: Kuntoutussaatiö

Aika: 10.-11.3.2005

Paikka: Helsingin Messukeskus,
kongressisiipi

Teemat:

- Työssä jaksamisen tukeminen
- Terveydenhuollon ja kuntoutuksen rajapintojen pohdintaa
- Lääkinnällinen kuntoutus tänään
- Ikääntyminen ja ikääntyvien kuntoutus
- Kuntoutuksen sosiaalinen ulottuvuus
- Vajaakuntoisten työllistyminen
- Kuntoutuksen tutkimus ja käytäntö: kuinka katsomme yhdessä toisin?
- Mielenterveyden edistäminen

Lisätietoja: Kuntoutussaatiön verkkosivuilta www.kuntoutussaatio.fi

Pohjois-Karjalan Kesäyliopisto

Sosiaali- ja terveystoimen täydenniskoulutusta Joensuussa

- Työpaikan sairauspoissaolot – pelisäännöt selviksi 24.2.2005
- Lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittäminen -Sherborne menetelmän peruskurssi 25.-26.2.2005
- Vanhusten muistihäiriöiden ja masennuksen tunnistaminen 1.3.2005
- Rakentava palautekeskustelu 15.3.2005
- Turvallisuuskoulutus 17.3.2005

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: puh. (013) 244 2540
sähköposti: kesayliopisto@pkky.fi
internet: www.pkky.fi/kesayliopisto

Pohjois-Karjalan Kesäyliopisto
Tulliportinkatu 3 F, II krs, 80130 Joensuu
Puh. (013) 244 2540, faksi (013) 244 2299 pkky.fi

KUHANKOSKEN ERITYISAMMATTIKOULU

AMMATILLISTA JA VALMENTAVAA ERITYISOPETUSTA

Haettavana vapaita opiskelijapaikkoja syksyllä 2005 alkavaan koulutukseen:

- Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus
- Matkailu-, ravitsemis- ja talousala (kotitalouspalveluiden koulutus)
- Kulttuuriala (käsi- ja taideteollisuusalan koulutus, kuvallisen ilmaisun koulutus)
- Luonnonvara-ala (puutarha-alan koulutus, metsäalan koulutus)

Oppimisen tukena ohjattu asuntola ja monipuoliset opiskelijahuollon palvelut. Haku aika päättyy 31.3.2005. Hakulomakkeita ja lisätietoja saa oppilaitoksesta tai kotisivuilta.

Kantolantie 442
41340 Laukaa
Puh. (014) 444 111
Fax. (014) 444 1199
eak@kuhankoski.fi
<http://kuhankoski.fi>

Muista näkyä Sosiaali- ja terveysviestissä!

Lehti tavoittaa kuusi kertaa vuodessa koko joukon sosiaali- ja terveystoimen asiantuntijoita ja vaikuttajia. Ensi vuoden teemoja ovat muun muassa luottamustoiminta, Sosiaalibarometri, alue-toiminnan kuulumiset eri puolilta Suomea, Sosiaali- ja terveystoimen päivät, kansainvälinen sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistoiminta.

Ilmoitusasioissa Sinua palvelee *Orvokki Toivanen*, jonka tavoitat Julkaisu Bookersista numerosta (09) 773 821 tai sähköpostilla sotevi@bookers.fi

Tilaa Sosiaali- ja terveysviesti faksilla (09) 738 123 tai internetissä www.stkl.fi - Sosiaali- ja terveysviesti - Tilaus. Kestotilauksen hinta on 25 euroa ja vuosittaisen 33 euroa vuodeksi 2005.

Lokaalista globaaliin ja päinvastoin

Uudet kunnalliset luottamushenkilöt ovat aloittaneet toimikautensa. Uudessa alussa on aina myös toiveikkautta. Tilanne ja olosuhteet vaihtelevat: osalla maamme kunnista menee hyvin, osalla ei ja osalla tilanne on jotain siltä väliltä. Menestymiseen on monia syitä; varmintä on kuitenkin päästä tai hankkiutua mukaan kehityksen valtavirtaan. Siksi monissa kunnissa on pohdittu omia vahvuuksia ja laadittu strategioita politiikan perustaksi. Ja lieneekö sitten edelleen niin, että etsivä aina tiensä löytää. Ainakin kehitysponnistelujen ja kehityksen välinen yhteys on voitu tutkimuksissa osoittaa niin sosiaali- ja terveydenhuollossa kuin kunnissa ja järjestöissäkin. Menestymiseen ei kuitenkaan ole kaikkialla ollut mahdollisuuksia. Uudenlainen osaaminenkaan ei aina riitä, sillä kehitystä pitää lisäksi haluta. Sitä eivät kaikki tee; muutos merkitsee aina myös menetyksiä. Voittajatkin saattavat jotain hävitä ja häviäjät puolestaan myös jotakin voittaa.

Vuoden 1980 alusta kunnalliset luottamushenkilöt menettivät oikeuden tehdä yksilöpäätöksiä. Siinä tilanteessa Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto tarjosi, laajalla uusien luottamushenkilöiden koulutuskierröksellä, korvaukseksi ja käyttöön uutta termiä ja vaihtoehtoa, jota nimitimme kunnalliseksi sosiaalipolitiikaksi. Sekä kansallisella että kunnallisella tasolla tarvitaan sosiaalipoliittista suunnittelua ja sosiaalisen kehityksen ennakoivaa ohjaamista. Tässä pääteltiin tarvittavan kunnallista demokratiaa ja luottamushenkilöitä. Ajatus sai varsin hyvän vastaanoton ja jo muutaman vuoden kuluttua syntyivät ensimmäiset suunnitelmat kunnallisesta sosiaalipolitiikasta. Tarve lienee tänä päivänä vielä suurempi kuin neljännesvuosisata sitten. Kunnallisten ohjelmien rinnalle on jo synnytetty maakunnallisiakin hyvinvointistrategioita. Tämä tarve on ajankohtaistunut muun muassa Euroopan unioniin liittymisen vuoksi.

Kun kunnallista sosiaalipolitiikkaa rakennettiin, yhteydet ympäröivään ja aina vain lähemmäksi tulevaan maailmaan

olivat alusta asti esillä. Eräs sosiaalipolitiikan professori toteaa, että jos emme osaa sisällyttää toimintojamme kansainväliseen talousjärjestelmään, ei meitä kohta enää ole. Tämä opetustarkoituksessa kärjistetty väite esitettiin pohtiessamme sosiaalijohdon kanssa kunnallisen sosiaalipolitiikan paikkaa ja sen löytämistä yhteiskuntapolitiikassa. Olimme vakuuttuneita siitä, että paikallisessa toiminnassa tulisi välittömien intressien lisäksi olla jotakin, joka kantaa vähän pidemmälle.

Kansainvälinen sosiaalipolitiikka on näinä luonnonmullistusten, sotien, terrorismin, panepidemioiden, köyhyyden, nälän ja puhtaan veden puutteen aikoina ajankohtaisempi kuin ehkä koskaan ennen. Olemme saaneet todistaa, että lokaalit ongelmat ovat globaaleja ja päinvastoin. Ihmiset ja kansat jakavat kohtaloitaan välittömämmin kuin milloinkaan aikaisemmin. Kansalliset johtohenkilöt, pääministeriä ja keskuspankin pääjohtajaa myöden, osallistuvat rahankeräystyöhön, jonka kohteena on alue toisella pallonpuoliskolla. Ihmiset tuntevat myötätuntoa ja vain sen varassa voimme yhdessä selvitä. Tämä ihmisten, valtioiden ja yritysten yhteys on läsnä myös monin arkisemmin tavoin, kun valitsemme ostoksiamme, työnsaantimahdollisuuksia, huomaamme rahan arvon muutokset, saamme ja maksamme korkoja sekä maksamme veroja – muun muassa sosiaaliturvan kehittämistarkoituksiin.

Miten ottaa kansainvälistyminen entistä paremmin huomioon, kun laaditaan oman kunnan lähitulevaisuuden sosiaalipoliittisia suunnitelmia? Voidaanko ojentaa ystävän ja tukijan käsi jollekin kipeästi apua tarvitsevalle paikallisyhteisölle, ilman katastrofeja, normaalina arkisena tekona? Tuloksena voisi olla sosiaalisen kehityksen voimavarojen lisäys sekä siellä että täällä. Uusilla kunnallisilla sosiaali- ja terveyslautakunnilla on paljon isoja asioita työllistään. Siksi toivotan teille, kunnalliset sosiaalipoliitikot, hyvää nelivuotiskautta.

Leif Rönnerberg

Pääsihteeri, Suomen ICSW-toimikunta

Tervetuloa ICSW:n Euroopan alueen symposiumiin 2005

Teema: Euroopan sosiaalisen mallin tulevaisuus

Aika: 1.-3.6.2005

Paikka: Luzern Sveitsi

Konferenssissa käsitellään:

- nopeita väestöllisiä ja sosiaalisia muutoksia,
 - laajana jatkuvaa työttömyyttä,
 - hyvinvointivaltioon kohdistuvaa taloudellista painostusta,
 - globalisaatiota, teknistä edistystä ja uusia talousstrategioita,
 - yleisen mielipiteen muutosta sosiaaliin kysymyksiin.
- Konferenssissa haetaan vastauksia siihen mitä edellä kuvattujen muutokset vaikuttavat
- sosiaaliin oikeuksiin ja yksilöiden vastuuseen,
 - sosiaalipolitiikan ja sosiaalisten instituutioiden kehittämiseen,

- sosiaaliseen koheesioon ja sosiaaliseen integraatioon,
- sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja solidaarisuuteen.

Osanottomaksu ennen 31.3.2005 ilmoittautuville 300 euroa ja sen jälkeen 330 euroa. Konferenssiin voi ilmoittautua osoitteella

ICSW Regional Conference 2005

c/o Hochschule für Soziale Arbeit

Werftstrasse 1

6002 Luzern Switzerland

Fax ++41 41 367 48 49

Sp: socialeurope@hsa.fhz.ch

www.icsw.socialswitzerland-social europe.org

Lisätietoja: Suomen ICSW/Leif Rönnerberg, puh. (09) 7747 2222 tai 050 63664, sp. leif.ronnerberg@stkl.fi

ICSW ICSW ICSW ICSW

Yhteyksiä alueellisiin sosiaaliturvayhdistyksiin

Sosiaaliturvayhdistykset ovat sosiaaliturvan ja muun sosiaalipolitiikan alalla työskentelevien henkilöiden yhdysseidit. Yhdistykset järjestävät opinto- ja neuvottelutilaisuuksia, välittävät tietoa ja järjestävät opintorettejä ja muuta virkistystoimintaa. Tule mukaan käynnistämään alueellista keskustelua sosiaali- ja terveysturvayhdistyksien kanssa. Ota yhteyttä alueesi yhdistyksen puheenjohtajaan tai sihteeriin ja liity jäseneksi.

Etelä-Pohjanmaan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Sinikka Volanto, Vierteenmäentie 131, 63130 Mäyry, puh. 0201 245 121, koti (06) 525 7126, 040 831 7586, sinikka.volanto@seamk.fi
Sihteeri Tuula Tuomisto, c/o SONet BOTNIA, PL 158, 60101 Seinäjoki, puh. 050 540 0655, sp. Tuula.Tuomisto@seamk.fi

Etelä-Savon sosiaali- ja terveysturva ry

Puheenjohtaja Anja Lehtonen, Itä-Suomen lääninhallitus, PL 50, 50101 Mikkeli, puh. 040 726 7440 tai 020 516 161, sp. anja.lehtonen@ishl.intermin.fi. Sihteeri Kirsi Pulkkinen, Pohjolan- katu 20 A 8, 50120 Mikkeli, puh. (015) 194 2272.

Finlands svenska socialförbund rf

Ordförande Pehr Löf, 00102 Riksdagen, tel. (09)4321, 050 511 3117, fssf@pedersore.fi. Verksamhetsledare Boris Björklund, Skrufvilagatan 2, 68910 Bennäs, tel. (06)785 0330, 050 553 3685, fax (06) 729 0547, www.fssf.fi

Kainuun Sosiaaliturvayhdistys

Puheenjohtaja Kai Hyttinen, Kajaanin yliopistokeskus, PL 51, 87101 Kajaani, kai.hyttinen@oulu.fi, puh. (08) 632 4883, 0400 475 478. Sihteeri Seija Siivola, Väliatalontie 19, 8750 Palta- niemi, puh. (08) 6189 9247, seija.siivola@kajak.fi

Keski-Pohjanmaan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Matti Kai- vosoja, Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayh- tymä, Mariankatu 16-20, 67200 Kokkola, puh. (06) 8264756, 044 723 2360, matti.kaivosoja@kpsph.fi, sihteeri Jaana Pikkarainen- Haapasaari, Perusturvakeskus, PL 43, 67101 Kokkola, puh. (06) 828 9278, faksi (06) 828 9403, jaana.pikkarainen- haapasaari@kokkola.fi

Keski-Suomen Sosiaali- turvayhdistys ry

Puheenjohtaja Sakari Möt- tönen, Jyväskylän kaupunki, Vapaudenkatu 32, 40100 Jyväskylä, puh. (014) 624 282, sakari.mottonen@jk.fi, sihteeri Anne Astikainen, Asemakatu 4 A 3.krs, 40100 Jyväskylä, puh. (014) 625 601, 050 597 5188 anne.astikainen@jkl.fi

Kymen-Karjalan sosiaali- ja terveysturva ry

Puheenjohtaja Kaj Wahl- roos, Hallitie 3, 54800 Savitaipale, sp. kaj.wahlroos @savitaipale.fi, puh. 0400 657 411, faksi (05) 614 0226.

Lapin Sosiaaliturva- yhdistys ry

Puheenjohtaja Eine Heik- kinen, puh. 020 517 7724, PL 8002, 96101 Rovaniemi, sp. eine.heikkinen @llh.intermin.fi, sihteeri Eeva Marttala, sosiaali- ja ter- veysvirasto, PL 8216, 96101 Rovaniemi, puh. (016)322 2413, faksi (016) 322 2992, eeva.marttala@rovaniemi.fi

Pohjois-Karjalan

Sosiaaliturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Pirjo Myyry, Lieksan Kela, Kainuuntie 5, 81700 Lieksa, puh. 020 435 7141, 040 570 8733, pirjo.myyry@kela.fi. Sihteeri Elina Pajula, Sosiaali- ja ter- veysturvan keskusliitto, Nis- kakatu 21, 80100 Joensuu, puh. (013) 267 4213, 050 558 7460, faksi (013) 222 647, elina.pajula@pelu.jns.fi

Pohjois-Pohjanmaan Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Maija Pelkonen, Mesimarjakuja 4, 90460 Oulunsalo, sp. maija.pelkonen@suomi24.fi, puh. 040 553 1715. Sihteeri Anne Mustakangas-Mä- kelä, Kumppanuuskeskus, Torikatu 15 B, 3.krs, 90100 Oulu, sp. anne.mustakangas- makela@ouka.fi, puh. (08) 5584 4030, 050 592 2802

Pohjois-Savon Sosiaali- turvayhdistys ry

Puheenjohtaja Mikko Karinen, Rajakatu 1, 70600 Kuopio, puh. 050 411 9561, mikko.karinen@humak.edu. Sihteeri Tuula Merjola- Partanen, Taivaanpan- kontie 16 C 13, 70200 Kuopio, puh. 044 517 2104, tmerjola@dnainternet.net

Päijät-Hämeen Sosiaali- turvayhdistys ry

Puheenjohtaja Risto Ka- jaste, Lahden sosiaali- ja terveysvirasto, sosiaalitoimen erityispalvelut, PL 116, 15101 Lahti, puh. (03) 818 3201, 050 559 7874, risto.kajaste@lahti.fi, sihteeri Ritva Haavisto, Timonkatu 5 C 62, 15240 Lahti, puh. (03) 730 7502, 040 754 1350

Satakunnan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Tuu- la Rouhiainen-Valo, Visatie 15 B 24, 28360 Pori, sp. tuula.rouhiainen- valo@samk.fi, puh. 044-710 3490. Sihteeri Leena Kivimäki, Rauman sosiaalikeskus, PL 59, 26100 Rauma, puh. (02) 834 3330 citypuh. 044 533 5514, sp. leena.kivimaki@rauma.fi

Uudenmaan Sosiaaliturva- yhdistys ry

Puheenjohtaja Harri Koivu, Etelä-Suomen lääninhallitus, PL 150, 13101 Hämeen- linna, puh. 020 516 2096, 040 722 3459, harri.koivu @eshl.intermin.fi. Sihteeri Ulla Saastamoinen, puh. (09) 7747 2280, 050 597 9442, sp. ulla.saastamoi- nen@stkl.fi

Varsinais-Suomen Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Meeri Kojon- koski, Raidistontie 33, 21360 Lieto as, sp. meeri.kojon- koski@turkuamk.fi, puh. 050 598 5101, sihteeri Pirjo Järvi, Ohrapäänkatu 1 as 3, 20610 Turku.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

– edistää sosiaali- ja terveyspolitiikkaa paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Kotkankatu 9, 00510 Helsinki, Vaihde (09) 774 721 Faksi (09) 738 123, www.stkl.fi, www.sosternet.fi SosiaaliturvanKL@stkl.fi • Keskustoimiston henkilökunnan sähköposti-osoitteet etunimi.sukunimi@stkl.fi tai nimen yhteydessä, ä-kirjain korvataan a:lla, ö-kirjain o:lla. • Suorat puhelinnumerot: 7747 2 + kolme numeroa tai nimen yhteydessä.

Astikainen Anne

Anne.Astikainen@jkl.fi
(014) 625 601, 050 597 5188
kehittämispäällikkö (Jyväskylä)

Enden Eila

220, 050 591 4697
taloussihteeri

Eronen Anne

206, 050 574 25 44
tutkija

Ikonen Riitta

240, 050 531 3556
järjestösihteeri

Karhu Liisa

050 599 4826
talouskonsultti (Joensuu)

Koskinen Johanna

244, 050 558 7470
toimittaja

Kostilainen Reijo

(Silta-projekti, Oulu)
(08) 333 605
toimistotyöntekijä

Lemminki Merit

210, 050 596 3679
koulutussihteeri

Lindström Niina

203, 050 5400 662
projektikoordinaattori

Londén Pia

207, 050 552 0790
tutkimussihteeri

Meriläinen Raija

raija.merilainen@silta.suomi.net
(Silta-projekti, Oulu)
(08) 333 605

projektityöntekijä

Mustakangas-Mäkelä Anne

anne.mustakangas-makela
@ouka.fi

050 5922 802

kehittämispäällikkö (Oulu)

Paija Leea

242, 050 552 0791
kehittämispäällikkö

Pajula Elina

(013) 267 4213, 050 558 7460
kehittämispäällikkö (Joensuu)

Pantzar Juha A.

272, 050 313 0523
kehitysohjaaja

Pehkonen Heli

233, 050 412 1914
toimistosihteeri

Perälähti Anne

205, 050 403 2471
tutkija

Rantakokko Aslak

aslak.rantakokko@silta.suomi.net
(Silta-projekti, Oulu)

(08) 333 213, 050 525 3724

projektityöntekijä

Rönberg Leif

222, 050 63 664
pääsihteeri (ICSW)

Saastamoinen Ulla

280, 050 597 9442
projektisuunnittelija

Savolainen Sirpa

255, 050 520 4554
taloussihteeri

Siltaniemi Aki

290, 050 367 3447
tutkija

Särkelä Riitta

200, 050 63663
toiminnanjohtaja

Tiippana Pirjo

211, 050 525 3891
tiedottaja

Timonen Diana

202
toimistosihteeri

Tuomisto Tuula

050 540 0655
kehittämissuunnittelija

Virtanen Arja

230, 050 520 5502
talousjohtaja

Vuorinen Marja

215, 050 412 1913
kehittämispäällikkö

Väyrynen Virpi

palvelusihteeri
(Joensuu)

Alueellinen kehittämistoiminta

Keski-Suomen toimipiste:

Asemakatu 4 A (3. krs)
40100 Jyväskylä

Astikainen Anne

Kehittämispäällikkö

Laukkanen Jukka

Suunnittelija
Jyväskylän kaupunki
(014) 625 602
jukka.laukkanen@jkl.fi

Sosiaaliturvayhdistys

Möttönen Sakari

Puheenjohtaja
sakari.mottonen@jkl.fi

TIEKA-projekti

Järvelin Jarkko
Mikrotukihenkilöt:
Kekoni Jani (Jyväskylä)
Aalto Tarja (Saarijärvi)
Hytönen Leena (Suolahti)
etunimi.sukunimi@tieka.net
www.tieka.net

Kumppanuustalolla

Vapaudenkatu 4, 40100 JKL
Palvelusihteeri

Pirttinen Rauha

Puh. 040 842 3678
rauha.pirttinen@tieka.net
aulahenkilökunta

Lantta Tuula, Nekkula Raili

ja Renlund Markku
Puh. (014) 668 628

Pohjois-Pohjanmaan toimipiste:

Kumppanuuskeskus Torikatu 15 3 B, 4.
krs, 90100 Oulu
faksi (08) 5584 4032
sekä
Puusepänkatu 4
90100 Oulu

Mustakangas-M. Anne

Kehittämispäällikkö

Haapsaari Jorma

Suunnittelija
Oulun Kaupunki
Torikatu
(08) 558 44031
jorma.haapsaari@ouka.fi

Silta-työllisyshankkeessa

Rantakokko Aslak

- yhdistelmätukipalvelut
Kirkkokatu 14, 4.krs,
90100 Oulu
faksi: (08) 333 595

Kostilainen Reijo

Meriläinen Raija
- järjestötyönantaja-palvelut

Sosiaaliturvayhdistys

Pelkonen Maija-Liisa
Puheenjohtaja
040 553 1715

Pohjois-Karjalan toimipiste:

Niskakatu 21
80100 Joensuu
faksi (013) 222 647

Pajula Elina

Kehittämispäällikkö

Karhu Liisa

talouskonsultti

Väyrynen Virpi

palvelusihteeri
Kansalaistalon yhteispalvelupiste
0400 522 885

Sosiaaliturvayhdistyksen projektit:

KAJO-projektissa:

Niskakatu 21
Hänninen Tuija
Niemelä Eija
Purmonen Markku
(013) 220 093

Maamuuntaja-projekti

Kansalaistalo
Hämäläinen-Puhakka Katja
Lieksa
050 5401929
Vikman Merja
050 378 8525

Lisäksi asukasemäntä, -isäntä
ja kuntosali-isäntä, puh.
(013) 267 5755

Savela Annamari

Kehittämispäällikkö
Joensuun kaupunki
Suvantokatu 1
(013) 267 5667

Sosiaaliturvayhdistys

Myrny Pirjo

Puheenjohtaja
040 570 8733

TÄKY - Järjestöjen tietoyhteis-

kunta -kokonaisuus:
Kansalaistalo,
Kauppakatu 32

Rissanen Jarkko

050 378 8527

Laakso Marleena

050 430 8535

Projektien sähköpostiosoitteet:
nimi.sukunimi@pksotu.fi

LOMALLE VUOKATTIIN

Nauti talvesta ja Vuokatin monipuolisista harrastusmahdollisuuksista!
Puolihoitoloma alk. 150 e/hlö/3 vrk. Hinta voimassa 11.1.-19.2. ja 18.4.-22.12.2005. Hinta sis. majoituksen saunallisessa loma-asunnossa, aamiaisen ja päivällisen noutopöydästä sekä kuntotilan käytön.

HOVIELÄMÄÄ KOKOUKSIIN

Vuokatinhovi ja Hiekkahovi tarjoavat upeat puitteet kokouksiin ja seminaareihin. Tutustu kokouspaketteihimme nettisivuillamme tai soita myyntipalveluumme **puh. 08 669 8111**, autamme mielellämme kaikissa järjestelyissä.

TUTUSTU PALVELUIHIMME: www.vuokatinhovi.fi

Vuokatin Hovi
www.vuokatinhovi.fi

**Puh. 08 669 8111, fax 08 669 8100, e-mail: myynti@vuokatinhovi.fi
Vuokatinhovintie 7, 88610 VUOKATTI**

TERVE-SOS 2005

Sosiaali- ja terveysalan koulutus- ja messutapahtuma

25.-26.5. Turku
www.stakes.fi/tervesos

Ehjä elämä

STAKES turku WANHA SATAMA TietoEnator

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry
sosiaali- ja terveysministeriö sekä
Sosiaalijohto ry

Valtakunnalliset sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämispäivät

13.-14.4.2005, Marina Congress Center Helsinki

Ohjelma ja lisätietoja www.stkl.fi